

ΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

ΤΡΙ.

ΤΟΥ Κ^{ΟΥ} ΖΕΡΑΡΔ

ΤΕΩΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ

ΚΑΤ' ΕΠΙΤΟΜΗΝ
Κ. ΤΡΙΚΟΓΛΙΔΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1918

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Όταν ἐξεδόθη τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ζέραρντ ἐπρόξενον ὄχι μόνον βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ἀλλ' αὐτόχρομα κατὰ πληξιν. Ὁ κόσμος εἶδεν ἀνασυρόμενον τὸ παραπέτασμα τῆς Γερμανικῆς πολιτικῆς καὶ διπλωματίας, καὶ ἀπογυμνωμένην τὴν περιβόητον Γερμανικὴν Κουλτούρ μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ὁ ἐναπομείνας κατάγυμνος σκελετός του νὰ προκαλέσῃ τὴν φρίκην. Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ζέραρντ, ὁ πεπολιτισμένος κόσμος διηρωτήθη: «αὕτη εἶνε ἡ Γερμανία;»

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ζέραρντ, τοῦ ὁποίου ἐπιτομὴν δίδομεν ἐνταῦθα, ἐπιγράφεται τὰ «Τέσσερά μου Χρόνια στὴ Γερμανία», καὶ ἐξεδόθη εἰς βιβλίον πέρις, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν λονδίνειον ἡμερησίαν «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος». Ὁ κ. Ζέραρντ παρέμεινεν εἰς τὸ Βερολῖνον, ὡς Πρεσβευτὴς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ἐν ἔτος πρὸ τοῦ πολέμου, καὶ τρία ἔτη μετ' αὐτόν, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Γερμανίας μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἀμερικῆς. Τέσσαρα, λοιπόν, συναπτά ἔτη διαμείνας ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Γερμανισμοῦ, εἶχεν ὅλον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν νὰ μελετήσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Γερμανικὸν λαόν, νὰ ψυχολογήσῃ τοὺς ἰθύντοράς του, νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἄδυτα τῆς πολιτικῆς καὶ διπλωματίας του, νὰ μυηθῇ εἰς τὰς δολοπλοκίας τῆς Αὐλῆς καὶ τοῦ Στρατιωτικοῦ Κόμματος, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ γνωρίσῃ τόσον καλὰ τὴν Γερμανίαν, ὥστε μὲ τὸ βιβλίον του νὰ τὴν ἀποδώσῃ φωτοτυπικῶς, ὅποια ἀληθῶς εἶνε.

Εἰς τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ βιβλίου του, περιγράφονται διάφοροι αὐλικαὶ ἐθιμοτυπία, δειπνα, ἑορταί, σκιαγραφεῖται ὁ Κάϊζερ, ὁ Κρόμπιντζ, οἱ πρίγκηπες, διάφοροι ὑπουργοὶ καὶ διπλωμάται, καθὼς καὶ ἔξέχοντα πολιτικὰ πρόσωπα, δίδεται δὲ εἰς τὰ κεφάλαια αὐτὰ καὶ μία ψυχογραφικὴ εἰκὼν τῆς πλουτοκρατικῆς τάξεως, ὡς καὶ ἀνάλυσις τῆς ψυχικότητος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν διαφόρων Γερμανικῶν φυλῶν ποῦ ἀποτελοῦν τὴν Γερμανικὴν Ὁμοσπονδίαν. Μᾶς ἀποκαλύπτει πῶς οἱ Γερμανοί, ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἦσαν τρομερὰ κοιλιόδουλοι, καὶ ὅτι οἱ εὐποροὶ τοῦ Βερολίνου ἔτρωγον, πρὸ τοῦ πολέμου, ἑπτὰ καὶ ὀκτὼ φορὰς τὴν ἡμέραν.

Ἀφ' ἑτέρου, οἱ Γερμανοὶ εἶνε τρομακτικὰ οἰνοπόται καὶ εἰς τὰ ἐπίσημα γεύματά των σπανίως παρεντίθεντο ὀλιγώτερα ἀπὸ ὀκτὼ εἶδη οἶνων. Ὁ κ. Ζέραρδ, στηριζόμενος εἰς τὴν γνώμην πολλῶν διασήμεων ἱατρῶν, λέγει ὅτι ἡ μέχρι κόρου αὐτῇ πολυφαγία, οἰνοποσία καὶ ζυθοποσία ἐπέδρασαν σημαντικῶς ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν Γερμανῶν, καὶ διέπλασαν αὐτὸν περισσότερον προκλητικὸν καὶ εὐερέθιστον.

Ὁ κ. Ζέραρδ περιγράφει τὸ ἐπεισόδιον τῆς Σαβέρν, καὶ τὰς θυελλώδεις συζητήσεις ποῦ ἔγειναν ἐπ' αὐτοῦ εἰς τὸ Ράϊχσταγ, ὅπου διὰ πρώτην φοράν ἐγένετο εἰδὸς τι ἐλέγχου ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἱστορικὴ αὕτη συνεδρίασις ἔλαβε χώραν τὴν 9 Δεκεμβρίου 1913, καὶ ἐξαιρέσει τῶν Σοσιαλδημοκρατικῶν καὶ τῶν Πολωνῶν βουλευτῶν, οἱ ἡγέται ὅλων τῶν ἄλλων πολιτικῶν κομμάτων ὑπεστήριξαν τὰς ἀντιλήψεις τῆς Κυβερνήσεως. Εἶνε ἀναμφισβήτητον, γράφει ὁ κ. Ζέραρδ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη τῆς Σαβέρν, καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα στάσις ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους, ὅπως καὶ ἡ μὴ ἀναμενομένη ψῆφος τοῦ Ράϊχσταγ, ἀνησύχησε μεγάλως τὸ Στρατιωτικὸν Κόμμα. Ἦτο, ἴσως, ὁ τελευταῖος παράγων, ὁ ὁποῖος διέθεσε τοὺς συνηγόρους τοῦ παλαιοῦ στρατιωτικοῦ κόμματος ἐν Γερμανίᾳ, εὐμενῶς ὑπὲρ ἑνὸς εὐρωπαϊκοῦ πολέμου. Συνήθως, κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, ὅταν κατὰ τὰς ἀναβολὰς ἢ τὰς λήξεις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ράϊχσταγ, οἱ βουλευταὶ ἡγείροντο καὶ ἐζητωκραύγαζον τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος, οἱ Σοσιαλδημοκρατικοὶ ἀνεχώρουν τῆς αἵθουσῃς. Ἀλλ' ὅταν ἡ Βουλὴ ἀνέβαλε τὰς συνεδριάσεις τῆς, τὴν 20 Μαΐου 1914, τὸ κόμμα τοῦτο παρέμεινεν εἰς τὴν αἵθουσαν καὶ ἠρνήθη νὰ ἐγερθῇ καὶ ἀνευφημήσῃ τὸν Κάϊζερ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ράϊχσταγ ἀμέσως ἐπέστησε τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἔλλειψιν ταύτην τοῦ σεβασμοῦ, ἀλλ' οἱ σοσιαλισταὶ ἐφώναξαν δυνατὰ:

— Αὐτὸ εἶνε δική μας δουλειά! καὶ ἤρχισαν νὰ σφυρίζουν καὶ νὰ γιουχαῖζουν.

Ὁ κ. Ζέραρδ λέγει ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο παρώργισε τὸν Κάϊζερ, καὶ πιστεύει ὅτι συνετέλεσε πολὺ εἰς τὸ νὰ κηρυχθῇ οὗτος ὑπὲρ τοῦ πολέμου.

Διὰ ν' ἀποδείξῃ μέχρι ποίου βαθμοῦ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ ἔτη, εἴτε ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων των, εἴτε ἔξω αὐτῶν ἐφέροντο σκαιῶς καὶ βαναύσως ἀπέναντι τοῦ

ἀστυκοῦ πληθυσμοῦ, ὁ κ. Ζέραρδ ἀναφέρει τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον :

«Πολλάκις, λέγει, ὅταν ἤμην εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ ἐτύγχανε ν' ἀναμείνω τὴν σειρὰν μου ἔξωθι θυρίδος τινος εἰσιτηρίων, εἶδον ἀξιωματικούς νὰ ἔρχονται, νὰ «σπρώχνουν» τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ παίρνουν αὐτοὶ πρῶτοι σειρὰν, ἄνευ οὐδεμίᾳς καὶ διαμαρτυρίας, ἐκ μέρους ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀνέμενον. Εἰς μίαν περίστασιν, μετέβην μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου μου εἰς τὰς ἵπποδρομίας τοῦ Βερολίνου, καὶ ἠγόρασα ἐν θεωρεῖον. Ἐν ᾧ ἡμεῖθα ἀκόμη ἔξω, παρατηροῦντες τοὺς ἵππους, οἱ ὅποιοι θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἵπποδρομίας, ἕνας Πρωσσοῦς ἀξιωματικὸς μετὰ τῆς συζύγου του, εἰσῆλθον καὶ ἐκάθησαν εἰς τὸ θεωρεῖον μας. Ἐπέστησα ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν ἐνὸς ἐκ τῶν κλητῆρων, ἀλλ' οὗτος μοι εἶπεν, ὅτι δὲν ἐτόλμα νὰ παρακαλέσῃ τὸν Πρωσσὸν ἀξιωματικὸν νὰ ἐκκενώσῃ τὸ θεωρεῖον, καὶ τοῦτο κατορθώθη μόνον ὅταν ἔστειλα καὶ ἐκάλεσα τὸν ἀρχικλητῆρα καὶ ἐπέδειξα εἰς αὐτὸν τὸ σῆμα μου ὡς μέλους τοῦ Jockey Club, καὶ τὸ διαβατήριόν μου. Ὑπῆρξαν πλεῖσται ὅσαι περιπτώσεις ἐν Γερμανίᾳ, καθ' ἃς ἕνας ἀξιωματικὸς, ἔχων ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην διαφορὰν μετὰ πολίτου τινος, κατίσχυσεν ἀμέσως τοῦ πολίτου διὰ τῆς βίας. Τοιούτου εἶδους σκαιὰ συμπεριφορὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν, πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, ἀναμφιβόλως ἐδημιούργησεν ἐν Γερμανίᾳ πνεῦμα ἀνταγωνισμοῦ, ὃχι μόνον κατ' αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλου τοῦ στρατιωτικοῦ συστήματος τῆς Πρωσσίας.»

Ὁ κ. Ζέραρδ φρονεῖ, ἀκόμη, ὅτι πλὴν τῆς συστηματικῆς προπαγάνδας ποῦ ἔγεινεν ὑπὲρ τοῦ πολέμου μὲ τὰ συγγράμματα τοῦ Μπερνάρντι, Τράϊτσκε καὶ ἄλλων περιβοήτων Παγγερμανιστῶν, ὁ μέγας ὄγκος τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ συγκατετέθη εἰς τὰς θυσίας, τὰς ὁποίας ἀπῆτησαν αἱ τεράστιαι πολεμικαὶ προπαρασκευαὶ τόσων ἐτῶν, ἐλαυνόμενος ὑπὸ ἐνὸς περιέργου, ἀλλ' ὃχι καὶ ὅλως ἀψυχολογήτου καὶ ἀδικαιολογήτου, φόβου. Ὁ φόβος οὗτος χρονολογεῖται ἀπὸ αἰώνων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Γριακονταετοῦς Πολέμου (1618—1648), κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἡ χώρα κατηρημώθη, καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀπὸ 20 ἐκατομμύρια κατοίκων ἠλαττώθη εἰς 4 μόνον. Εἶχε δὲ φθάσει εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἡ ἀθλιότης τῆς

χώρας, ὥς ἐκ τῆς ἐνδείας, τοῦ λιμοῦ καὶ ἄλλων κακῶν, ὥστε ἡ ἀνθρωποφαγία ἦτον εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, καὶ ἡ πολυγαμία εἶχε καθιερωθεῖ πλέον ὥς νόμιμος θεσμός. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν τρομερὸν τοῦτον πόλεμον, οἱ Γερμανοὶ ὑπέστησαν καὶ ἄλλους πολέμους, μικροτέρους μὲν, ἀλλὰ πάντοτε καταστρεπτικούς, ὅπως ὁ Ἑπταετὴς Πόλεμος τοῦ Μ. Φρειδερίκου, καὶ ἡ ταπείνωσις τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα. — «Εἶμαι πεπεισμένος, λέγει ὁ κ. Ζέραρδ, ὅτι ὁ φόβος τοῦ πολέμου, γεννηθεὶς ἐξ ἐνὸς κληρονομικοῦ ἐνστίκτου, συνετέλεσεν ὥστε ὁ μέγας ὄγκος τῶν Γερμανῶν νὰ καταστή τὸ ὄργανον καὶ τὸ θῦμα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐξεμεταλλεύθησαν αὐτὸν τὸν φόβον, διὰ νὰ δημιουργήσουν μίαν στρατιωτικὴν ἀπολυταρχίαν».

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Ζέ-
ραρδ, ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, εἶχον ἀποκοπεῖ ἀπὸ πάσης
ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ἀλλὰ
ταχέως ἀπεκατεστάθη μία γραμμὴ συγκοινωνίας, πρῶ-
τον μέσῳ Ἰταλίας, καὶ μετὰ τινα χρόνον μέσῳ Δανι-
μαρκίας. Καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, ἡ μεταδόχαις τηλε-
γραφημάτων ἀπὸ Οὐασσιγγτῶνος εἰς Βερολῖνον, καὶ
τἀνάπαλιν, ἀπῆγει δύο ἡμέρας. Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς
Λιέγης, ὁ φὸν Γιάγωφ ἔστειλε καὶ μ' ἐκάλεσε, καὶ
μὲ ἠρώτησεν ἐὰν ᾔθελον νὰ μεταδιβάσω, διὰ τῆς Ἀμε-
ρικανικῆς Πρεσβείας, μίαν διακοίνωσιν, δι' ἧς ἐπροτεί-
νετο εἰς τὸ Βέλγιον εἰρήνη καὶ ἀποζημίωσις, ἐὰν δὲν
ἀντέτασσε τοῦτο περαιτέρω ἀντίστασιν εἰς τὴν διὰ τοῦ
ἐδάφους τοῦ διέλευσιν τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων.
Ἐπειδὴ ἡ πρότασις ἦτο μία εἰρηνιστικὴ πρότασις, ἀνέ-
λαβον τὴν εὐθύνην τῆς μεταδιβάσεώς της, καὶ ἀπέστειλα
τὴν διακοίνωσιν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως πρὸς
τὸν ἐν Χάγῃ Πρεσβευτὴν μας, διὰ νὰ τὴν διαδιδάσῃ
οὕτως πρὸς τὸν ἐν Βελγίῳ Ἐπιτετραμμένον μας. Ὁ
Δρ Βὰν Ντάϋκ, ὁ ἐν Χάγῃ πρεσβευτὴς μας, ἠρνήθη
νὰ ἀναλάβῃ τὴν μεταδίδοσιν τῆς προτάσεως ταύτης,
καὶ ἀπέστειλε τὴν Γερμανικὴν διακοίνωσιν πρὸς τὸν
Ἵπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ὁλλανδίας. Διὰ τῆς
ὁδοῦ ταύτης, ἡ πρότασις ἔφθασε μέχρι τῆς Βελγικῆς
Κυβερνήσεως. Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἐλάμβανον παρὰ

τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ἐν τηλεγράφημα τοῦ Προέδρου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδηλοῦτο, ὅτι αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι ἦσαν πρόθυμοι εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ μεσολαθήσουν ἐν μέσῳ τῶν ἐμπολέμων Δυνάμεων, καὶ ἐπεφορτιζόμεναι νὰ ὑποβάλω τὴν πρότασιν ταύτην ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἐζήτησα, συνεπῶς, μίαν ἀκρόασιν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἣτις καὶ μοι ὤρίσθη διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Αὐγούστου, εἰς τὰ ἐν Βερολίνῳ Ἀνάκτορα. Μετέβην ἐκεῖ ἐπ' αὐτοκινήτου, καὶ ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ προαύλιον, ὠδηγήθην εἰς μίαν θύραν, ἥ ὁποία ἤνοιγεν εἰς μίαν μικρὰν κλίμακα ἄγουσαν εἰς ἓνα μικρὸν κήπον, ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὁχθῆς τοῦ ποταμοῦ Σπρῆ, ὁ ὁποῖος ρέει κάτωθι τῶν Βασιλικῶν Ἀνακτόρων.

Εὔρον τὸν Αὐτοκράτορα καθήμενον πρὸ σιδηρᾶς πρασίνης τραπέζης, κάτω ἀπὸ μίαν μεγάλην ὀμβρέλαν. Φύλλα τηλεγραφικοῦ χάρτου ἦσαν ἐσκορπισμένα ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔμπροσθέν του, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον ἠλιάζοντο δύο μικρὰ σκυλλάκια. Ἐξήγησα εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς μου, καὶ ἤρχισαμεν μίαν γενικὴν συνομιλίαν περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε μερικὰ μεγάλα φύλλα τηλεγράφου, καὶ ἔγραψε μὲ μολυβδοκόνδυλον τὴν ἀπάντησίν του εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Προέδρου. Τὴν ἀπάντησιν ταύτην, φυσικὰ, ἐτηλεγράφησα ἀμέσως πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Οὐασσιγγτῶνος. Τὴν παραθέτω:

«Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν,

»προσωπικῶς.

»10/8/14

»1. Ἡ Α. Β. Υ., ὁ Πρίγκηψ Ἑρζόικος ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τῇ Α. Μεγαλειότητι, τῷ Βασιλεῖ Γεωργίῳ

Ε', ἐν Λονδίνῳ, ὅστις ἐξουσιοδότησεν αὐτὸν νὰ μοὶ μεταβιβάσῃ προφορικῶς, ὅτι ἡ Ἑγγλία θὰ παρέμε-
νεν οὐδετέρω, εἰὰν ὁ πόλεμος ἤθελεν ἐκτραγῇ ἐν τῇ Ἡ-
πειρωτικῇ Εὐρώπῃ, μεταξὺ Γερμανίας καὶ Γαλλίας,
Αὐστρίας καὶ Ρωσσίας. Τὸ μήνυμα τοῦτο μοὶ ἐτηλε-
γραφήθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐκ Λονδίνου, μετὰ
τὴν συνομιλίαν του μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως,
καὶ μοὶ ἐπανελήφθη προφορικῶς, τὴν 29ην Ἰουλίου.

»2. Ὁ ἐν Λονδίνῳ Ἐπιτετραμμένος μου μετεβί-
βασε μήνυμα ἐκ μέρους τοῦ σερ **Ε.** Γκρέϋ πρὸς τὸ
Βερολῖνον, λέγον ὅτι μόνον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν
ὑπῆρχον πιθανότητες ὅτι ἡ Γαλλία θὰ κατεσυνετρι-
βeto, ἡ Ἑγγλία θὰ ἐπενέβαινε,

»3. Τὴν 30ήν, ὁ ἐν Λονδίνῳ Ἐπιτετραμμένος μου
ἐτηλεγράφησεν, ὅτι ὁ σερ Ἐδουάρδος Γκρέϋ, κατὰ τὴν
διάρκειαν μιᾶς «ἰδιαιτέρας» συνομιλίας, εἶπεν εἰς αὐ-
τὸν ὅτι, εἰὰν ἡ ρῆξις παρέμενεν ἐντοπισμένη μεταξὺ
Ρωσσίας — ὅχι Σερβίας — καὶ **Αὐστρίας**, ἡ Ἑγγλία
δὲν θὰ ἐκινεῖτο, ἀλλ' εἰὰν «ἀνεμιγνυνώμεθα» εἰς τὴν ἔ-
ριδα θὰ ἐλάμβανε ταχείας ἀποφάσεις καὶ σοβαρὰ μέ-
τρα, ἥτοι εἰὰν ἄφῃνα τὴν σύμμαχόν μου Αὐστρίαν εἰς
τὴν ἀμηχανίαν νὰ πολεμήσῃ μόνη, ἡ Ἑγγλία δὲν θὰ
μὲ ἔθιγε.

»4. Ἐπειδὴ ἡ δήλωσις αὕτη ἦτο ἐντελῶς ἀντίθε-
τος πρὸς τὸ πρὸς ἐμὲ μήνυμα τοῦ Βασιλέως, ἐτη-
λεγράφησα πρὸς τὴν Α. Μ., τὴν 29ην ἢ 30ήν, εὐχα-
ριστῶν Αὐτὸν διὰ τὰ εὐγενῆ μηνύματά του, μέσσω τοῦ
ἀδελφοῦ μου, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν νὰ χρησιμο-
ποιήσῃ ὅλην του τὴν ἐπιρροήν, ὥπως ἀποτρέψῃ τὰς
συνμάχους του, Γαλλίαν καὶ Ρωσσίαν, ἀπὸ οἵασδή-
ποτε πολεμικῆς προπαρασκευῆς, ἥτις θὰ διετάρασσε
τὸ ἔργον μου τῆς μεσολαβήσεως, δηλῶν ὅτι εὐρισκό-

μην ἐν συνεχῇ ἐπικοινωνία μετὰ τῆς Α. Μ. τοῦ Τσάρου. Τὴν ἐσπέραν, ὁ Βασιλεὺς εὐγενῶς μοι ἀπήντησεν, ὅτι διέταξε τὴν Κυβέρνησιν τοῦ ὅπως μεταχειρισθῇ πᾶσαν δυνατὴν ἐπιρροὴν παρὰ τοῖς συμμάχοις αὐτῆς, καὶ ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς λήψεως οἷων-δήποτε προκλητικῶν στοαιωτικῶν μέτρων. Ταῦτο-χρόνως, ἡ Α. Μ. μὲ ἡρώτα ἐὰν θὰ διεβίβαζον εἰς Βιέννην τὴν ἀγγλικὴν πρότασιν, καθ' ἣν ἡ Αὐστρία θὰ κατελάμβανε τὸ Βελιγράδιον καὶ ὀλίγας τινὰς ἄλλας σερβικὰς πόλεις, μετὰ λωρίδος τινος ἐδάφους, ὡς ἐγγύησιν ὅτι αἱ ἐπὶ τοῦ χάριτος σερβικαὶ ὑποσχέσεις θὰ ἐξεπληροῦντο καὶ πραγματικῶς. Ἡ πρότασις αὕτη ἐτηλεγραφήθη ταῦτοχρόνως εἰς ἐμὲ καὶ ἐκ Βιέννης διὰ τὸ Λονδῖνον. Ἐπὶ πλέον, εἶχον τηλεγραφήσει πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Τσάρον τὴν ἰδίαν πρότασιν, ὡς ἰδικήν μου ιδέαν, πρὶν λάβω τὰς δύο ἀνακοινώσεις ἐκ Βιέννης καὶ Λονδίνου, αἱ ὁποῖαι τόσον συ-νεφώνουν πρὸς ἀλλήλας.

»5. Διεβίβασα ἀμέσως τὰ τηλεγραφήματα εἰς Βιέννην καὶ Λονδῖνον. Ἡσθάνομην ὅτι θὰ μοι ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερνικήσω τὰς δυσχερείας τοῦ ζητήματος, καὶ ἤμην εὐτυχὴς ἐπὶ τῇ προβλέψει τῆς εἰρηρικῆς διευθετήσεως.

»6. Ἐν ᾧ ἠτοίμαζον μίαν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Τσάρον, τὴν ἐπομένην πρωίαν, δι' ἧς τὸν ἐπληροφόρουν ὅτι ἡ Βιέννη, Λονδῖνον καὶ Βερολίον, συνεφώνουν ὡς πρὸς τὴν διαχειριστὴν τῆς ὑποθέσεως, ἔλαβον αἴφνης τηλεφώνημα παρὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀρχικαγκελλάριου, ὅτι τὴν παρελθούσαν νύκτα ὁ Τσάρος διέταξε τὴν κινητοποίησιν τοῦ Ῥωσικοῦ στρατοῦ, ὅπερ, φυσικά, ἐσήμαινε μέτρον κατὰ τῆς Γερμανίας, ἐν ᾧ μέχρι τότε τὰ ρωσικὰ στρατεύματα εἶχον

ἤδη κινητοποιηθῇ κατὰ τῆς Αὐστρίας.

» 7. Εἰς ἓν τηλεγράφημα ἐκ Λονδίνου, ὃ ἐκεῖ Ἐπιτετραμμένος μου μὲ ἐπληροφόρει ὅτι ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις θὰ ἡγγυᾶτο τὴν οὐδετερότητα τῆς Γαλλίας, καὶ ἐπεθύμει νὰ γνωρίζῃ ἂν ἡ Γερμανία θὰ ἀπεῖχεν ἀπὸ ἐπιθέσεως. Ἐτηλεγράφησα πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, προσωπικῶς, ὅτι τῆς κινητοποιήσεως διαταχθείσης ἤδη, δὲν ἡδυνάμην νὰ τὴν ἀναστείλω, ἀλλ' ἐὰν ἡ Α. Μ. ἡδύνατο νὰ ἐγγυηθῇ διὰ τῶν ἐνόπλων δυνάμεών της τὴν οὐδετερότητα τῆς Γαλλίας, θὰ ἀπεῖχον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιτεθῶ κατ' αὐτῆς, ἀφίνων αὐτὴν ἡσυχον, καὶ χρησιμοποιῶν τὰ στρατεύματά μου ἄλλαχοῦ. Ἡ Α. Μ. μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ πρότασίς μου ἐβασίζετο ἐπὶ μιᾷ παρεξηγήσεως, καὶ ἐξ ὧσων μοὶ εἶνε δυνατόν νὰ συμπεράνω; ὃ σὲρ Ε. Γκρέϋ οὐδέποτε ἔλαβε τὴν πρότασίν μου ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν. Οὐδέποτε ἔδωσεν ἀπάντησιν τινα εἰς αὐτήν. Τοῦναντίον ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἦτο ἡναγκασμένη νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν οὐδετερότητα τοῦ Βελγίου, ἡ ὁποία ἔδει νὰ παραβιασθῇ ὑπὸ τῆς Γερμανίας διὰ στρατηγικοὺς λόγους, ἐπειδὴ εἶχον ληφθεῖ εἰδήσεις, ὅτι ἡ Γαλλία προητοιμάζετο ἤδη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Βέλγιον, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Βέλγων εἶχεν ἀποκρούσει τὴν αἴτησίν μου, περὶ ἐλευθέρας διελύσεως τῶν στρατευμάτων μου διὰ τοῦ Βελγικοῦ ἐδάφους, μὲ τὴν ἐγγύησιν ὅτι δὲν θὰ θιχθῇ ἡ ἐλευθερία τῆς χώρας του. Εἶμαι λίαν εὐγνώμων πρὸς τὸν Πρόεδρον διὰ τὸ τηλεγράφημά του.

«ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ Α. Β.»

Τὸ λίαν ἐνδιαφέρον καὶ σημαντικώτατον τοῦτο ἔγγραφο διευκρινίζει ἐν σημείον, ὅπερ ἄλλως τε οὐδέ-

ποτε ἔμεινε σκοτεινὸν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, τὴν προμελετημένην παραδιάσιν τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου, τοῦ ὁποίου τὸ ἔδαφος «ἔδει νὰ παραβιασθῇ ὑπὸ τῆς Γερμανίας διὰ στρατηγικοὺς λόγους», προστιθεμένου τοῦ σαθροῦ ἐπιχειρήματος ὅτι «εἰδήσεις εἰχον ληφθῇ ὅτι ἡ Γαλλία προητοιμάζετο ἤδη νὰ εἰσέλθῃ εἰς Βέλγιον», χωρὶς καὶ οὐδὲ τὸ πρόσχημα νὰ ὑφίσταται, ὅτι οἱ Γάλλοι ἀπεπειράθησαν παραδιάσιν τινα τῶν βελγικῶν συνόρων, πρὸ τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς, εἰς τὴν ἀτυχῇ ἐκείνην χώραν. Φυσικά, τὸ ἕτερον ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῶν Βέλγων ἀπέκρουσε τὴν αἵτησιν περὶ διελεύσεως τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων διὰ τοῦ βελγικοῦ ἐδάφους, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς χώρας του, εἶναι ἔτι σαθρότερον. Ἐγκαινιάζεν, ὧντως, νέαν ἐποχὴν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σχέσεις, καθ' ἣν ἓν μικρὸν ἔθνος θὰ ἐξήρτα τοῦ λοιποῦ τὴν ἐλευθερίαν του ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας ἐνὸς ἰσχυροῦ γείτονος, ζητοῦντος νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ ἐδάφους του, διὰ νὰ προσβάλῃ ἑτέραν παρακείμενην χώραν.

Ἀνεξαρτήτως τῆς παραδιάσεως τῆς βελγικῆς οὐδετερότητος, τί θὰ συνέβαινε εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον, ἐὰν ἡ Πρωσικὴ ἀπολυταρχία ἀφίνετο ἐλευθέρᾳ νὰ κατασυντρίψῃ, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ ἔθνη τῆς γῆς; Πρῶτον, θὰ εἶχόμεν τὴν ἥταν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Σερβίας ὑπὸ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Γερμανίας, τὴν προσάρτησιν μεγίστου τμήματος τῆς Ρωσσίας εἰς τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ γερμανικὴν ἐπιρροὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ρωσσίᾳ, καὶ ὅλας τὰς ἀκενώτους πηγὰς τῆς μεγάλης αὐτῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τῆς Γερμανίας. Ὅλοι οἱ στόλοι τοῦ κόσμου θ' ἀπέκλειον ἀνωφελῶς

τάς γερμανικάς ἀκτάς, ἐὰν ἡ Γερμανία ἐλάμβανε ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς τὸν ἀνεξάντλητον πλοῦτον τοῦ Κράτους τῶν Ρωμανῶν. Ὅταν ἡ Ρωσσία θὰ ἡττᾶτο, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον θὰ ἀπερροφᾶτο, ἡ Γαλλία θὰ ἦτο πλέον εὐκολος λεία; ἡ δὲ Μεγάλη Βρετανία, καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο ἡνωμένη μετὰ τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν πόλεμον, θὰ εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐν σοβαρώτερον πρόβλημα, ἐὰν τὰ ὑποδρύχια θὰ ἠδύναντο νὰ ὀρμῶνται ἤδη ἐκ Χερσούργου καὶ τοῦ Καλαί, ἐκ Βρέστης καὶ τοῦ Βορδῶ, μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς πειρατείας καὶ τῆς δολοφονίας, καὶ τέλος θὰ ἤρχετο καὶ ἡ ἰδική μας σειρὰ (τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν), καὶ ἡ σειρὰ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Ἡ πρώτη ἐπίθεσις δὲν θὰ ἐνηργεῖτο καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τῆς Νοτίου ἢ τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς, εἰς σημεῖόν τι, ὅπου δὲν θὰ ἦτον εἰς ἡμᾶς τόσον εὐκολόν γ' ἀποστέλλωμεν στρατεύματα πρὸς βοήθειαν τῶν γειτόνων μας, ὅσον θὰ ἦτον εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ ἐπιτεθῇ.

Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι εἰς τὴν Νότιον Βραζιλίαν, ἡ πρὸς τὴν «Μητέρα Πατρίδα» πλείστις τετρακοσίων περίπου χιλιάδων Γερμανῶν μεταναστῶν συγκρατεῖται, ὡς ἐξηκρίθωσα, διὰ σημαντικωτάτων ἐνιαυσίων χρηματικῶν ἐπιχορηγήσεων ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θησαυροφυλακείου τοῦ Βερολίνου, δι' ἐκπαιδευτικοὺς σκοποὺς.

Ἦτο ἀρκετὰ λογικὴ ἡ παρατήρησις, τὴν ὁποίαν κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην, καθ' ἣν συνέταξε τὸ ἀνωτέρω πρὸς τὸν Πρόεδρον τηλεγράφημα, ἔκαμεν ὁ Κάιζερ, ὅτι ἡ εἰσοδος τῆς Μ. Βρετανίας εἰς τὸν πόλεμον θὰ μετέβαλε τὴν ὅλην κατάστασιν, καὶ θὰ παρέτεινε τὸν πόλεμον ἐπὶ μακρόν. Ὁ Κάιζερ μοι ὠμίλει μᾶλλον μετ' ἀθυμίαν περὶ τοῦ πολέμου. Προσεπάθησα νὰ τὸν καλοκαρδίσω ὀλίγον, λέγων ὅτι τὰ στρατεύματά

του ταχέως θὰ εἰσήρχοντο εἰς Παρισίους, ἀλλ' ἀπῆν-
τησεν :

— Ἡ Ἀγγλία μεταβάλλει τὴν ὅλην κατάστασιν...
Πεισματάρικο ἔθνος!... θὰ παρατείνῃ τὸν πόλεμον.
Ὁ πόλεμος δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τελειώσῃ γρήγορα.

Ἦτο, ὄντως, ἡ εἰσοδος τῆς Μεγάλης Βρεταννίας,
ἀμυνομένης τῶν δικαιωμάτων τῶν μικρῶν ἐθνῶν, ἀμυ-
νομένης τῆς ἡγγυημένης οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου,
ἡ ὁποία ἔσωσε τὸν κόσμον ἀπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν
Πρώσων, οἵτινες εἶχον κυριευθεῖ ὑπὸ τῆς βουλυμίας
τῶν κατακτήσεων, καὶ συνεπῶς ἔσωσεν ἐπίσης καὶ τὴν
Ἀμερικὴν καὶ τὸ προστατευτικὸν δόγμα τοῦ Μονρόε.

Τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον, ὅπερ φέρει ἡμέρομηνίαν 10
Αὐγούστου 1914, ἐκμηδενίζει τὴν δήλωσιν τὴν γενο-
μένην τὴν 4ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ Ῥάϊχσταγ, ὑπὸ
τοῦ Μπέτμαν Χόλδεγκ, εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐκφωνηθέντα
λόγον, δι' οὗ διετύπου τὴν τότε ἐπίσημον ἐξήγησιν, ὅτι αἱ
Κεντρικαὶ Αὐτοκρατορίαι εἰσῆλθον εἰς ἐμπόλεμον κατά-
στασιν. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ Μπέτμαν Χόλδεγκ
ἐπέμεινεν ἐπὶ τοῦ ἐπιχειρήματος, ὅτι ἡ Γαλλία ἤρχισε
πρῶτη τὸν πόλεμον, λέγων: «Ἀεροπόροι ἔρριψαν
βόμβας καὶ περίπολοι ἱππικοῦ καὶ ἀποσπάσματα πε-
ζικοῦ εἰσέλασαν εἰς τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην.
Συνεπῶς, ἡ Γαλλία, καίτοι ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις
δὲν εἶχεν ἀκόμη κηρυχθῇ, προσέβαλε τὸ ἔδαφός μας».
Ἀλλ' οὐδεμιᾶς μνείας τούτου, ὅπερ θὰ ἦτο μεγίστης
σπουδαιότητος, ἐὰν εἶχεν ἀληθείας, γίνεται ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος, ὅταν οὗτος ἔγραφεν πρὸς τὸν Πρόεδρον
Οὐίλσον, ἕξ ἡμέρας ἀργότερον.

Τὴν 4ην Σεπτεμβρίου, ὁ Ἀρχικαγκελλάριος μοι ἔ-
δωσε μίαν δήλωσιν διὰ νὰ τὴν διαβιβάσω εἰς τοὺς δη-
μοσιογράφους, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπετίθετο κατὰ τῆς Μεγ.

Βρετανίας, και έδεδείχθη ότι τὸ ἔθνος τοῦτο δὲν ἐπεθύμει τὴν φιλίαν τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἠγαύνετο ὑπὸ τῆς ἐμπορικῆς ἀντιζηλίας καὶ ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ κατασυντρίψῃ τὴν Γερμανίαν, ὅτι αἱ καταδοληθεῖσαι ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης προσπάθειαι ἀπέτυχον, διότι ἡ Ρωσσία, ὑφ' οἵανδ' ἥποτε περιστάσιν, εἶχεν ἀποφασίσει τὸν πόλεμον, καὶ ὅτι ἡ Γερμανία εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βέλγιον διὰ νὰ προλάβῃ ἐσχεδιασμένην γαλλικὴν προέλασιν. Ἰσχυρίζετο, ἐπίσης, ὅτι ἡ Ἀγγλία, ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰς συνεπείας ἐπὶ τῆς Λευκῆς Φυλῆς, παρώτρυνε τὴν Ἰαπωνίαν εἰς μίαν πειρατικὴν ἐκστρατείαν, καὶ προσέθετεν, ὅτι Βελγίδες κόραι καὶ γυναῖκες ἐξώρυζαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τραυματιῶν, ὅτι ἀξιωματικοὶ προσεκλήθησαν εἰς δεῖπνα, καὶ ἐφρονεύθησαν ἐνῶ ἐκάθηντο εἰς τὴν τράπεζαν, ἀπὸ τοὺς ἀπέναντι αὐτῶν καθημένους, καὶ ὅτι Βελγίδες γυναῖκες ἔκοψαν τὸν λαιμὸν τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐγκατασταθεῖ εἰς τὰς οἰκίας των, καθ' ὃν χρόνον οὗτοι ἐκοιμῶντο. Φυσικᾶ, ὁ Ἀρχικαγκελλάριος κατέληξεν, ὅτι ὅλοι γνωρίζουν ὅτι ὁ γερμανικὸς λαὸς δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ διαπράξῃ ἀνωφελεῖς ὁμότητας, ἢ οἵανδ' ἥποτε ἀπανθρωπίαν (!)

Τὴν 16ην Αὐγούστου, ὁ Κάϊζερ ἀνεχώρησεν ἐκ Βερολίνου διὰ τὸ μέτωπον. Ἐγράψα πρὸς τὸν Αὐτάρχη του, λέγων ὅτι θὰ ἐπεθύμουν νὰ μοι ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὸν σταθμὸν, καθ' ἣν στιγμήν ἀνεχώρει, διὰ νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω, ἀλλ' ἡ πρότασίς μου ἀπεκρούσθη ὑπὸ διάφορα προσχήματα. Ἐκτοτε, ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε κυριολεκτικῶς ἐγκαταλείψει τὸ Βερολίνον, καὶ ἔζη εἴτε εἰς Σιλεσίαν, εἴτε εἰς Πλές, εἴτε εἰς ἄλλο τι μέρος πλησίον τοῦ Δυτικοῦ μετώπου. Κατ' ἀρχάς, ἀκολουθοῦντα τὸ προηγούμενον τοῦ πολέμου τοῦ 1870, τὰ σημαντικώτερα μέλη τῆς

Κυβερνήσεως, ἠκολούθησαν τὸν Κάϊζερ εἰς τὸ μέτωπον. Ἀκόμη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρχικαγκελκάριος καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐγκατέλειψαν τὰ ὑπουργεῖά των, καὶ συνώδευσαν τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ὅταν κατέστη φανερόν, ὅτι ὁ πόλεμος θὰ διεξήγετο ἐπὶ πολλῶν μετώπων, καὶ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ ζητήματος ὀλίγων ἐδδομάδων, ὥς ἐν ἀρχῇ ὑπέθετον οἱ Γερμανοί, οἱ ἐπίσημοι οὗτοι ἐπέστρεψαν εἰς τὰ γραφεῖά των, εἰς Βερολῖνον. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅμως, μεγάλη σύγχυσις προεκλήθη ἐκ τῆς γελοίας προσπαθείας τῆς ἀπομιμήσεως τῶν συγρηθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτησαν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870. Ὅταν ὁ φὸν Γιάγωφ, Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀπουσίαζεν εἰς τὸ Μέγα Ἐπιτελεῖον, οἱ διπλωμάται, οἱ παραμείναντες ἐν Βερολίνῳ, διεξήγαγον τὰς συνεννοήσεις των μὲ τὸν Ζίμμερμαν, ὁ ὁποῖος ἀκολούθως ὥφειλε τὰ πάντα νὰ διαδιδάξῃ εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον.

Τὸν Αὐγουστον, φαίνεται ὅτι φῆμαι ἐκυκλοφόρησαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅτι ἐπιφανεῖς Σοσιαλισταὶ τῆς Γερμανίας ἐτυφεκίσθησαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ πολέμου. Τὸ Ἀμερικανικὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν μοὶ ἐτηλεγράφησε, συνεπῶς, νὰ ἐξακριδῶσω ἂν αἱ φῆμαι αὗται εἶχοντο ὑποστάσεως, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸν Λίμπκνεχτ καὶ τὴν Ρόζαν Λούξεμβουργ. Ὁ Λίμπκνεχτ εἶνε δικηγόρος καὶ ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμα του ἐν Βερολίνῳ. Τοῦ ἐτηλεφώνησα καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἔλθῃ νὰ μεῖδῃ. Ἦλθε καί, φυσικά, διὰ τῆς παρουσίας του, ἐξηκρίδωσα τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἶχε θανῶθῃ. Μοῦ εἶπεν, ὅτι αἱ ἐν λόγῳ φῆμαι ἦσαν ἐντελῶς ἀνακριθεῖς, καὶ προσέθεσεν ὅτι δὲν εἶχε καμμίαν ἐναντίωσιν νὰ τηλεγραφήσω τὴν δήλωσιν, ὅτι οἱ Σοσιαλισταὶ ἦσαν πολέμιοι τοῦ Τσαρισμοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς προ-

σωπικῶς εἶχε πεποιθήσιν εἰς τὸν γερμανικὸν στρατόν, καὶ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Πολὺς κόσμος συγγέει τὸν Λίμπκνεχτ μὲ τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος σήμερον δὲν εὐρίσκεται εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ Λίμπκνεχτ, υἱός, εἶνε ἀνὴρ ἡλικίας, ἴσως, 43 ἐτῶν, μὲ μαύρην πυκνὴν κόμην καὶ μύστακα, καὶ φορῶν διόπτρας, ἄνθρωπος μεσαίου ἀναστήματος καὶ καθόλου γερῆς κράσεως. Εἰς τὰς συνεχεῖς διακοπὰς, τὰς ὁποίας ἔκαμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συζητήσεων τοῦ Ράϊχσταγ, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου, ἡ φωνή του ἀντήχει ὀξεῖα καὶ διαπεραστική. Φυσικά, πᾶς ὅστις ἀφηρεῖ τὴν βρεῖαν χεῖρα τῆς Ἀπολυταρχίας πρέπει νὰ κατέχεται ὑπὸ νευρικότητος. Ὅλοι ἐγνωρίζομεν, ὅτι, θάττον ἢ βράδιον, ἡ Ἀπολυταρχία θὰ «περιάρπαχνε» τὸν Λίμπκνεχτ, καὶ ἡ εὐκαιρία τῆς παρουσιάσθη ὅταν οὗτος ἐνεφανίσθη μὲ πολιτικὴν ἐνδυμασίαν εἰς μίαν ἐπιχειρηθεῖσαν διαδήλωσιν, εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Πότσδαμ. Ὑπὸ τὴν πρόφασιν, ὅτι παρέδωκε τὸν κανονισμόν, παρουσιασθεὶς μὲ πολιτικὴν ἐνδυμασίαν, ἐνῷ εἶχεν ἤδη προσκληθῆ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅτι πρόσ-επάθει νὰ ἐξερεθίσῃ τὰ πλῆθη, κατεδικάσθη εἰς μακρὰν φυλάκισιν. Δὲν δύναναι τις εἰμὴ νὰ θαυμάσῃ τὸ θάρρος τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Σήμερον εἶνε ἓνας ἀπλοῦς δικηγόρος, ἀλλ' εἶνε δύσκολον νὰ εἴπῃ τις ὁποῖον ρόλον θὰ παίξῃ εἰς τὸ μέλλον. Εἶνε πιθανὸν ὅτι, ὅταν οἱ Σοσιαλισταὶ καθήσουν μετὰ τὸν πόλεμον καὶ ἀνασκοπή-δουν τὰ πράγματα μὲ ἡρεμίαν, θὰ εὔρουν ὅτι ἡ ἡγεσία τοῦ Σάϊντεμαν ὑπῆρξε παρὰ πολὺ συντηρητική, ὅτι οὗτος ὑπέκυψεν πάνυ προθύμως εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς Ἀπολυταρχίας, καὶ μὲ πολὺ ἐλαφρὰν καρδίαν ἐγκατέλειψε τὸ πρόγραμμα τῶν Σοσιαλιστῶν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὁ Λίμπκνεχτ, ἴσως, θὰ ἐλάβανεν εἰς χεῖρας του

τὴν ἡγεσίαν τοῦ κόμματος, καὶ εἶνε ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πιθανότητος, ὅτι ὁ Σάϊντεμαν, καὶ τινες ἄλλοι, τοῦ κόμματός του, θὰ καθίσταντο Φιλελεύθεροι μᾶλλον ἢ Σοσιαλισταί.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΠΡΟΣΤΡΙΒΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Τὴν 4ην Φεβρουαρίου 1915, ἡ Γερμανία ἀνήγγειλεν ὅτι τὴν 18ην Φεβρουαρίου, θὰ ἤρχιζεν ὁ διὰ τῶν ὑποδρυχίων ἀποκλεισμός τῆς Μ. Βρετανίας. Μετὰ τοῦτο ἔλαβον χώραν παράδοξοί τινες καὶ μυστηριώδεις συνεννοήσεις. Περὶ τὴν 8ην Φεβρουαρίου, ἓνας Ἀμερικανὸς, ὁ ὁποῖος εἶχε μεγάλην οἰκειότητα μέ τινα μέλη τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἦλθε πρὸς ἐμέ καὶ μοὶ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἡ Γερμανία ἐπεθύμει τὴν εἰρήνην καὶ ἦτο ἐτοίμη νὰ ἀνοίξῃ διπραγματεύσεις πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἔδει, ὅμως, ὅπως ὁ Ἀμερικανὸς οὗτος μεταδῇ προηγουμένως εἰς Παρισίους καὶ εἰς Πετρούπολιν, καὶ πληροφορήσῃ τὴν Γαλλικὴν καὶ Ρωσικὴν Κυβέρνησιν, περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς δυνάμεως τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς θέσεώς του, λέγων ὅτι γνωρίζει τοῦτο ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, κατόπιν τῆς ἐπισκέψεώς του εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέτωπα. Μοῦ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω, ἐπὶ πλέον, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ φὸν Τίρπιτς ἐπεθύμει διακαῶς τὴν εἰρήνην, ἴσως ἀπὸ φόβον ὅτι ὁ προτιθέμενος ἀποκλεισμός δὲν θὰ ἐπετύγχανε. Φυσικά, ἐπληροφόρησα περὶ ὅλων τούτων τὸ Ἀμερικανικὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν.

Μίαν νύκτα ὠδηγήθην διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας τοῦ πουργείου τῶν Ναυτικῶν, εἰς μίαν μυστηριώδη συναντησιν μετὰ τοῦ φόν Τίρπιτς. Ὅταν, ὅμως, ἔμεινα ἴδιος μετ' αὐτοῦ, δὲν εἶχε τίποτε ὠρισμένον νὰ μοῦ εἶπη, ἢ νὰ μοῦ προτείνῃ. Ἐὰν ὑπῆρχεν εὐκαιρία τις νὰ ἐκείνον τὸν χρόνον διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, ἢ εὐκαιρία ἐκείνη ἀφέθῃ ν' ἀπολεσθῇ. Εἰς ἐμὲ φαίνεται μᾶλλον, ὅτι ὅλη ἡ ἰδέα ἦτο νὰ ὑπάγῃ ὁ Ἀμερικανὸς ἐκεῖνος εἰς Παρίσιους καὶ Πετρούπολιν, νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἐξ ἰδίων του παρατηρήσεων τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ, καὶ νὰ προσπαθήσῃ διὰ τοιούτων μέσων νὰ πείσῃ τὴν μίαν, ἢ καὶ ἀμφοτέρας τὰς χώρας ταύτας, νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀντάντ. Ὅλα αὐτὰ συνέβησαν δέκα περίπου ἡμέρας πρὸ τῆς 18ης Φεβρουαρίου, τῆς ἀναγγελθείσης ἡμέρας διὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ διὰ τῶν ὑποβρυχίων ἀποκλεισμοῦ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Ἐννοεῖται ὅτι, ὡς πρεσβευτῆς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, εἶχον πάντοτε τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσω μίαν ἀκρόασιν παρὰ τοῦ Κάϊζερ, καὶ ἐπειδὴ ὑπῆρχον ζητήματα ὡς πρὸς τὴν μεταχείρισιν τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐπίσης ὡς πρὸς τὸν προτιθέμενον ὑποβρυχιακὸν πόλεμον, περὶ τῶν ὁποίων ἐπεθύμουν νὰ συζητήσω μετ' αὐτοῦ, ἐζήτησα πολλάκις παρ' αὐτοῦ μίαν ἀκρόασιν. Κάθε φοράν, ἡ αἴτησίς μου ἀπερρίπτετο, ὑπὸ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρόσχημα. Ὅταν ὁ στρατιωτικὸς μας ἀκόλουθος, ταγματάρχης Λάγκχορν, ἀνεχώρησε, τὸν Μάρτιον 1915, ἔσχε μίαν ἀποχαιρετιστήριον ἀκρόασιν παρὰ τῷ Κάϊζερ, καὶ τότε τὸν παρεκάλεσα νὰ εἶπη εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι ἀπὸ μακροῦ χρόνου δὲν τὸν εἶδον καὶ εἶχον λησμονήσει τὴν μορφὴν του. Ὁ Λάγκ-

χορν μου ἀνήγγειλεν, ὅτι διεδίδασε τὸ μήνυμα τοῦτο εἰς τὸν Κάϊζερ, καὶ ὅτι ὁ Κάϊζερ ἀπήντησε :

— Δὲν ἔχω τίποτε μὲ τὸν κ. Ζέραρδ προσωπικῶς, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ ἴδω τὸν πρεσβευτὴν μιᾶς χώρας, ἥ ὅποια προμηθεύει ὅπλα καὶ πολεμοφόδια εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γερμανίας.

Τὸν Ἀπρίλιον ἐξηκολούθησαν αἱ διαπραγματεύσεις ἐπὶ τῆς τορπιλίσεως τοῦ «Οὐῆλλιαμ Φράϋ», Ἀμερικανικοῦ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον ἐδυθίσθη ἐν ᾧ μετέβαινε εἰς Ἰρλανδίαν μὲ φορτίον τροφίμων. Ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις ἀπῆτει διὰ λογαριασμὸν τῶν ἰδιοκτητῶν ἀποζημίωσιν. Οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ τοῦ φορτίου. Ἀλλ' ἡ γερμανικὴ ἀπάντησις ἰσχυρίζετο, ὅτι τὸ φορτίον τοῦ «Οὐῆλλιαμ Φράϋ», ἀποτελούμενον ἀπὸ τρόφιμα προωρισμένα δι' ἓνα ἐξωπλισμένον ἐχθρικὸν λιμένα, καὶ συνεπῶς ὑποτιθέμενα ὅτι προωρίζοντο διὰ τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ἦτο ἕνεκα τούτου λαθρεμπόριον πολέμου. Ὁμίλησα περὶ τούτου εἰς τὸν φὸν Γιάγωφ, καὶ τοῦ εἶπον ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τοῦτο, ἴσως, θὰ ἰσοδυναμῇ μὲ μίαν ὁμολογίαν ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας, ὅτι δικαιολογεῖ πλήρως τὸν ἀγγλικὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Γερμανίας. Εἶπεν ὅτι τὸ σημεῖωμα συνετάχθη ἀπὸ τὸν Kriege, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ νομικὸς τῶν σύμβουλος ἐπὶ τῶν Διεθνῶν Νόμων, καὶ ὅτι δὲν ἤθελε ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Kriege. Πραγματικῶς, ὅλα τὰ τρόφιμα τὰ ἀποστελλόμενα εἰς Γερμανίαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὤφειλον νὰ ἀποδιδοσθῶσιν εἰς ἐξωπλισμένον τινα λιμένα, καί, συνεπῶς, συμφώνως πρὸς τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτῆς τῆς Γερμανίας, ταῦτα ἠδύναντο νὰ ὑποτεθῶσιν, ὅτι προωρίζοντο διὰ τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ θεωρηθῶσι λαθρεμπόριον πολέμου ὑπὸ τῆς Ἀντάντ!

Οἱ Διεθνεῖς Νόμοι πάντοτε ἀνεγνώρισαν, ὅτι ἰδιῶται, καὶ ἰδιωτικαὶ ἐταιρεῖαι, ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ πωλοῦν ὅπλα καὶ πυρομαχικὰ εἰς οἷονδῆποτε ἐμπόλεμον, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Χάγης τοῦ 1907. Αὐτὸς οὖτος ὁ Kriege, ὁ ὁποῖος ἀντιπροσώπευε τὴν Γερμανίαν εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Χάγης τοῦ 1907, εἶπε τότε, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συζητήσεων, τὰ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου :

«Τὰ οὐδέτερα σκάφη, τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται εἰς τοιοῦτον ἐμπόριον, διαπράττουν παράβασιν τῶν καθηκόντων τῆς οὐδετερότητος. Ἐν τοσοῦτῳ, συμφώνως πρὸς μίαν ἀρχὴν γενικῶς παραδεδεγμένην, τὸ Κράτος, τοῦ ὁποίου τὸ σκάφος φέρει τὴν σημαίαν, δὲν εὐθύνεται διὰ ταύτην τὴν παράβασιν. Τὰ οὐδέτερα Κράτη δὲν εἶνε ὑποχρεωμένα ν' ἀπαγορεύσουν εἰς τοὺς ὑπηκόους των ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐμπολέμων ἔδει νὰ θεωρηθῇ ὡς παράνομον» («Conférence Internationale de la Paix, la Haye, 15 Juin / 18 Octobre 1907». Vol III, p. 859).

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαφορῶν μας μὲ τὸν στρατηγὸν Χουέρτα, γερμανικὰ ἀτμόπλοια ἀπεβίβασαν εἰς Μεξικὸν ὅπλα καὶ πολεμοφόδια διὰ τὰς δυνάμεις τοῦ Χουέρτα, προερχόμενα ἐκ Γερμανίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Βοερικοῦ πολέμου, οἱ Γερμανοί, οἱ ὁποῖοι ἀπροκαλύπτως ἐξεδήλουν τὴν συμπάθειάν των πρὸς τοὺς Βόερς, ἐπρομήθευσαν, ἐν τούτοις, εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν μεγάλας ποσότητας ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν, προωρισμένων πρὸς χρῆσιν κατὰ τῶν Βόερς, καθ' ὃν χρόνον, μάλιστα, ἦτο κατὰδῆλον ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχε διὰ τοὺς Βόερς πιθανότης, νὰ προμη-

θευθῶσι καὶ αὐτοὶ ὅπλα καὶ πολεμοφόδια ἐκ Γερμανίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου (¹).

Ἐφαίνεται ὡς ἐάν ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις ἐπεθύμει νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸ ζήτημα τῶν προμηθειῶν, διὰ νὰ ἐξεγείρῃ τὸ μῖσος κατὰ τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ν' ἀναγκάσῃ τὴν Ἀμερικανικὴν Κυβέρνησιν νὰ σταματήσῃ ἀμέσως τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προμηθειῶν τούτων, διὰ τὸν φόβον τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ἢ τῶν ἐν Ἀμερικῇ Γερμανοαμερικανῶν προπαγανδιστῶν. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1914, ὁ Ζίμμερμαν μοι ἔδειξεν ἓνα μακρὸν κατάλογον, ἀποσταλέντα εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Μπέρνστορφ, εἰς τὸν ὁποῖον κατεγράφοντο μεγάλαι ποσότητες ἐφιππίων, αὐτοκινήτων, βαγονίων, ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, τροφίμων κλπ., ἐξαχθεῖσαι ἐξ Ἀμερικῆς διὰ τὰς συμμαχικὰς χώρας, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐξεφράζετο ἡ ἀξίωσις, ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐμπορίου, ἐπειδὴ εἶχε λάβει τόσον μεγάλας διαστάσεις, ἔδει νὰ σταματήσῃ. Τὸν Φεβρουάριον 1915, ἐν τῷ Ἐπισήμῳ Ἀνακοινωθέντι τῆς ἡμέρας, ἀνεγράφετο ἡ ἀκόλουθος δήλωσις: «Ζωηρὸν πῦρ βαρέως πυροβολικοῦ εἰς τομεῖς τινὰς τοῦ Δυτικοῦ Μετώπου, μὲ ἀμερικανικὰ πυρομαχικὰ κατὰ τὸ πλεῖστον», καὶ τὸν Ἀπρίλιον, ἐν τῷ Ἐπισήμῳ Ἀνακοινωθέντι, καὶ τι ὡς τὸ ἀκόλουθον: «Αἰχμάλωτοι Γάλλοι ἀξιωματικοὶ τοῦ Πυροβολικοῦ λέγουσιν, ὅτι ἔχουν μεγάλα ἀποταμιεύματα ἀμερικανικῶν πυρομαχικῶν.» Ἐλάβον μέσῳ τοῦ ἐν Οὐασσιγγτῶνι Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, μίαν δήλωσιν τοῦ ἐκεῖ Γάλλου Πρε-

(¹) Σημ. Μετ. — Εἶνε ἐπίσης γνωστὸν, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἐπρομήθευσαν πυρομαχικὰ εἰς τοὺς Ρώσους κατὰ τὸν Ἰαπωνικὸν πόλεμον τοῦ 1904, εἰς τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν τοῦ 1897, καὶ κατὰ τὸν Βαλκανικὸν Πόλεμον τοῦ 1912, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τὸ πράττουν.

σθένει, πιστοποιούσαν ότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τέλη Ἀπριλίου 1915, τὸ Γαλλικὸν Πυροβολικόν, οὐδὲ μίαν καὶ ὁδὸν εἶχε προμηθευθῇ ἐξ Ἀμερικῆς. Οἱ Γερμανοί, ὅμως, ἀπὸ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἐκανοποιούτο. Ἐφκίνοντο ἀποφασισμένοι νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν ἐξ Ἀμερικῆς ἀποστολὴν οἴουδήποτε εἶδους, εἴτε τροφίμων, εἴτε πυρομαχικῶν, ἅτινα ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὑπὸ τῶν Συμμάχων. Αἱ ἐφημερίδες ἦσαν πλήρεις σφοδρῶν ἐπιθέσεων κατὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Προέδρου Οὐίλσον, καὶ γελοιογραφιῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν πώλησιν τῶν πυρομαχικῶν. Ἐφαίνετο ὅτι οἱ Γερμανοὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἀντιληφθῶσιν ὅτι μᾶς ἦτον ἀδύνατον νὰ παραδιάσωμεν τὴν Συνθήκην τῆς Χάγης διὰ νὰ μεταβάλωμεν τοὺς κανόνας τοῦ πικνιδίου, ἐπειδὴ ὁ εἰς τῶν παικτῶν, μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, εὑρίσκειν ὅτι οἱ κανόνες αὗτοι ἀπέβαινον πρὸς ζημίαν του. Οὔτε ἠδύναντο ν' ἀντιληφθῶσιν, ὅτι ἦτον ἀδύνατον εἰς τὴν Ἀμερικὴν νὰ μεταβάλῃ τοὺς διεθνεῖς τῆς νόμους ἀναλόγως τῶν μεταβολῶν τῶν πολεμικῶν τυχῶν, καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ἓνα κανόνα ὅταν ἐξέφυγεν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Γερμανῶν ἡ ἐποπτεία τῆς θαλάσσης, καὶ ἕτερον ἐὰν τὴν ἐπανέκτων.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1915 μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀνεχώρησα ἐκ Γερμανίας, δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἐμίλησα ποτὲ μὲ ἓνα Γερμανὸν χωρὶς νὰ μοῦ ὑπαινιχθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκ Γερμανίας, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1917, καὶ μετὰ τὴν διάδοσιν τῆς φήμης περὶ πιθανῆς ἐπαναλήψεως τοῦ «ἀπηνοῦς» ὑποβρυχιακοῦ πολέμου, εἰς μίαν ἐσπερίδα παρὰ τῷ Δρι Σόλφ, Ὑπουργῷ τῶν Ἀποικιῶν, ἓνας γιγαντόσωμος Γερμανός, ὁ ὅποιος εὑρέθη ὅτι ἦτο εἰς τῶν Μεγάλων Δουκῶν τοῦ Μέλκλεμβουργ-Στάριν, ἐστάθη

εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς ἐμὲ εἰς τὴν γερμανικὴν, εἶπε :

— Εἰσθε ὁ Ἀμερικανὸς Πρεσβευτής, καὶ θέλω νὰ σᾶς εἶπω, ὅτι ἡ διαγωγὴ αὐτὴ τῆς Ἀμερικῆς νὰ προμηθεύῃ ὅπλα καὶ πολεμεφόδια εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γερμανίας, ἐχαράχθη βαθειὰ εἰς τὴν γερμανικὴν καρδίαν, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ τὸ ξεχάσωμεν αὐτὸ, καὶ ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἐκδικηθῶμεν.

᾿Ωμίλει μὲ φωνὴν τόσον ὑψηλὴν, καὶ ἐκτύπα τὸ στῆθός του τόσον δυνατὰ, ὥστε ὅλοι εἰς τὴν αἴθουσαν ἔπαυσαν τὰς συνομιλίαις των διὰ νὰ ἀκούσουν. Ἐφερεν εἰς τὸ στῆθός του τὰ παράσημα τοῦ Μέλανος Ἀετοῦ, τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀετοῦ, τοῦ Ἐλέφαντος καὶ τοῦ Σεραιφίμ, καὶ ὅταν ἐκτύπα ὅλον αὐτὸ τὸ θηριοτροφεῖον, τὸ κροτάλισμά του μόνον ἔκαμνεν ἀρκετὸν θόρυβον. Τοῦ ὑπενθύμισα ἡρέμως καὶ εὐγενῶς τὴν Συνθήκην τῆς Χάγης, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀλλάζωμεν τὸν Διεθνῆ Νόμον ἀπὸ τὴν μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἄλλην, ἀναλόγως τῶν μεταβολῶν τῶν φάσεων τοῦ πολέμου, καὶ ὅτι καὶ ἡ Γερμανία ἐπίσης εἶχε προμηθεύσῃ εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν ὅπλα διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ κατὰ τῶν Βόερς. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησεν ἀπλῶς :

— Ἡμεῖς οἱ Γερμανοὶ ἀδιαφοροῦμεν ἐντελῶς διὰ τὰς Συνθήκας.

Καὶ ἡ ἀπάντησίς μου «Αὐτὸ τὸ λέγουν ὅλοι», ἦτο τόσον προφανές, ὥστε νὰ μὴν τὴν παραλείψω.

Ὁ Γερμανικὸς τύπος συνεχῶς ἐδημοσίευεν ἄρθρα, ὅλα περιστρεφόμενα περὶ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ πόλεμος θὰ εἶχεν ἤδη λήξει, ἐὰν δὲν ἀπεστέλλοντο προμήθαια ἐξ Ἀμερικῆς πρὸς τοὺς συμμάχους. Ὁλὴ ἡ κοινὴ γνώμη ἐνέκρινε τὴν ἀπόφασιν τῆς Κυβερνήσεως, ὅταν τὴν 4ην Φεβρουαρίου 1915, αὕτη ἐδημοσίευσε τὴν

προκήρυξιν, ἡ ὁποία ἐδήλου ὅτι τὴν 18ην θὰ ἤρχιζεν ὁ ἀποκλεισμός τῆς Μ. Βρεταννίας, καὶ προειδοποιεῖ τὰ οὐδέτερα Κράτη νὰ φυλάσσωνται καὶ νὰ μὴ εἰσέρχωνται εἰς τὴν ἀπηγορευμένην ζώνην.

Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ “ΛΟΥΣΙΤΑΝΙΑΣ,,

Ἐκτοτε εἶχομεν συχνὰς κρίσεις συνεπείᾳ τορπιλλίσσεως ἀμερικανικῶν ἀτμοπλοίων ὑπὸ γερμανικῶν ὑποβρυχίων. Φυσικά, ἡ εἰδησις τῆς τορπιλλίσσεως τῆς «Λουσιτανίας», τὴν 7 Μαΐου, καὶ τῆς μεγάλης ἀπωλείας ἀμερικανικῶν ὑπάρξεων, ἐπέφερε τὴν ὀξυτέραν κρίσιν. Εἶνε περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν διχκοινώσεων, αἱ ὁποῖαι ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων, ἐπειδὴ αὗται ἐδημοσιεύθησαν ἐν καιρῷ ὑπὸ τοῦ παγκοσμίου τύπου. Χρόνον τινα μετὰ τὴν ὑπ’ ἐμοῦ ὑποβολὴν τῆς πρώτης ἀμερικανικῆς νότας περὶ τῆς «Λουσιτανίας» — 11 Μαΐου 1915, — ὁ Ζίμμερμαν ἐγευμάτισε μεθ’ ἡμῶν. Μία εὐειδὴς Ἀμερικανὴς κυρία, ὑπανδρευμένη ἓνα Γερμανόν, ἦτο καὶ αὕτῃ ἐκ τῶν προσκεκλημένων, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα, κίτοι συνωμίλουν μὲ κάποιον ἄλλον, ἤκουσα «μέσες—ἄκρες» μίαν συνομιλίαν τῆς μὲ τὸν Ζίμμερμαν. Ὅταν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀνεχώρησε, τὴν ἠρώτησα τί ἔλεγε περὶ τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γερμανίας, τοῦ κ. Μπράϋν καὶ τῆς «Λουσιτανίας», ποῦ τόσον συχνὰ ἀνέφερεν εἰς τὴν μετ’ αὐτοῦ συνομιλίαν τῆς. Τότε μοῦ εἶπεν ὅτι ἔλεγεν εἰς τὸν Ζίμμερμαν, πόσον ἦτο θλιβερόν ποῦ θὰ ἐφεύγομεν ἀπὸ τὸ Βερολῖνον, ἐπειδὴ καθ’ ὅλα τὰ φαινόμενα, ἡ διάρρηξις τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ἐπέκειτο, καὶ ὅτι ὁ Ζίμμερμαν τῆς εἶπε νὰ μὴ ἀνησυχῇ δι’ αὐτό, διότι πρὸ ὀλίγου ἐλήφθη ἐν τηλε-

γράφημα τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, ἀγγέλον ὅτι ὁ ἐν Οὐάσιγγτωνι πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρίας, Δρ Ντούμπα, ἐτηλεγράφησεν, ὅτι ἡ περὶ «Λουσιτανίας» Νότα τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὴν Γερμανίαν ἐστάλη μόνον πρὸς κατευνασμὸν τῆς ἐν Ἀμερικῇ κοινῆς γνώμης, καὶ ὅτι ὅσα ἐν αὐτῇ ἐλέγοντο, δὲν ἐλέγοντο σπουδαίως. Μετέβην τότε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, παρὰ τῷ Ζήμερμαν, ὁ ὁποῖος μοῦ ἔδειξε τὸ τηλεγράφημα τοῦ Ντούμπα, ἔχον κατ' οὐσίαν ἀκριδῶς ὡς μοι ἔλεγεν ἡ κυρία ἐκείνη. Φυσικά, ἀμέσως ἐτηλεγράφησα εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ ἔστειλα καὶ μίαν λέξιν πρὸς τὸν Πρόεδρον. Τὰ λοιπὰ τοῦ ἐπεισοδίου εἶνε εἰς ὅλους γνωστά. Ἐγώ, βεβαίως, δὲν ἐγνώριζον τί πραγματικῶς συνέβη μεταξὺ τοῦ κ. Μπράϋαν καὶ τοῦ Δρος Ντούμπα, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος πρέπει νὰ παρεννόησε δηλώσεις γενομένας εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κ. Μπράϋαν, ὑπὸ τύπον φιλικόν. Ἦτο ἐν τούτοις εὐχάριστον τὸ ὅτι ἀνεκάλυψα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὴν ὑπαρξιν τοῦ τηλεγραφήματος τούτου τοῦ Δρος Ντούμπα, διότι ἐὰν οἱ Γερμανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ πιστεύουν, ὅτι ἡ ἀμερικανικὴ Νότα δὲν εἶχε κανένα σοβαρὸν χαρακτῆρα, ὁ πόλεμος ἀναποφεύκτως θὰ προέκυπτεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἀμερικῆς. Βλέπει τις ὅποίαν τροπὴν δύναται νὰ λάβουν πολλάκις μεγάλα γεγονότα ἀπὸ ἓνα γεῦμα καὶ ἀπὸ μίαν νόστιμην γυναικα.

Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, μεγάλη ἀγανάκτησις εἶχε δημιουργηθῇ ἐν Γερμανίᾳ, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ «Λουσιτάνια», κατὰ τὸ ἐξ Ἀμερικῆς ταξειδίον της, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου, εἶχεν ὑψώσει τὴν ἀμερικανικὴν σημαίαν, ὅταν ἐπλησίαζε τὰ βρεττανικὰ

ὕδατα. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν γνωστοποίησιν τοῦ ἐπεισοδίου τούτου, ἤμην εἰς τὸ Winter Garden, μεγάλην αἴθουσαν συναυλιῶν ἐν Βερολίνῳ, μετὰ τοῦ Γκράντ Σμίθ, πρώτου Γραμματέως τῆς ἐν Βιέννῃ Πρεσβείας μας, καὶ μελῶν τινῶν τοῦ προσωπικοῦ μου. Φυσικὰ ὠμιλοῦμεν ἀναμεταξύ μας εἰς τὴν Ἀγγλικήν, γεγονὸς τὸ ὅποτον ἐξηρέθισεν ἓνα Γερμανὸν ὅστις ἔπινε κατὰ κόρον εἰς παρακειμένην τινα τράπεζαν. Ἦρχισεν ἀμέσως νὰ κραυγάζῃ, ὅτι κάποιος ὠμίλει Ἀγγλικά, καὶ ὅταν κάποιος παρετήρησεν, ὅτι ἦτο ὁ Ἀμερικανὸς Πρεσβευτής, ἐκεῖνος ἀμέσως ἤρχισε νὰ λέγῃ μὲ δυνατὴν φωνήν, ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ ἦσαν χειρότεροι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς, καὶ ὅτι ἡ «Λουσιτάνια» ὕψωσε τὴν Ἀμερικανικὴν σημαίαν ὡς μέτρον προφυλάξεως, εἰς τὰ ἀγγλικά ὕδατα. Μετὰ ἐν ἔτος, εἶδον αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰς ἵπποδρομίας, μίαν ἡμέραν, καὶ τὸν ἠρώτησα τί ἠννόει μὲ τὸν τόσον θόρυβον ποῦ ἔκαμε τότε εἰς τὸ Winter Garden. Αὐτὸς ἀμέσως μοῦ ἐζήτησε συγγνώμην, καὶ εἶπεν ὅτι ἦτο μεθυσμένος, καὶ ὅτι ἤλπιζεν ὅτι θὰ ἐλησμόνουν τὸ ἐπεισόδιον. Αὐτὸ ἦτο τὸ μόνον τοιούτου εἶδους ἐπεισόδιον, τὸ ὅποτον μοῦ συνέβη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν Γερμανίᾳ διαμονῆς μου.

Ὡς εἶπον, τὴν 11 Μαΐου 1915, ἐπέδωσα εἰς τὸν φόν. Γιάγωφ τὴν πρώτην περὶ «Λουσιτανίας» Νόταν τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐκτοτε εἶχομεν συχνὰς συνδιαλέξεις μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τοῦ Ζίμμερμαν. Εἰς μίαν ἐκ τῶν συνδιαλέξεων ἐκείνων, ὁ Ζίμμερμαν μοῦ εἶπε :

— Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι δὲν τολμοῦν νὰ κάμουν τίποτε κατὰ τῆς Γερμανίας, διότι ἔχομεν 500,000 ἐφέδρους εἰς τὴν Ἀμερικὴν, οἱ ὅποιοι θὰ ἐγερθοῦν

ἐνοπλοι κατὰ τῆς κυβερνήσεώς σας, ἐὰν ἡ κυβέρνησίς σας ἐτόλμα νὰ δράσῃ ὅπως δῆποτε κατὰ τῆς Γερμανίας.

Ὁμίλει μὲ πάθος καὶ ἐπανειλημμένως ἐκτύπησε τὴν τράπεζαν μὲ τὸν γρόνθον του. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἔχομεν 501,000 φανοὺς εἰς τοὺς δρόμους τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου οἱ Γερμανοὶ ἔφεδροι θὰ κρεμασθοῦν ἂν ἀπειραθῶσι τι κατὰ τῆς Ἀμερικανικῆς κυβερνήσεως.

Δὲν σκοπεύω νὰ εἰσέλθω εἰς εὐρείας λεπτομερείας περὶ τῶν μακρῶν διαπραγματεύσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Λουσιτανίας καὶ τῆς ὑποβρυχιακῆς ἐκστρατείας, καθ' ὅσον αὗται, ἐν καιρῷ δημοσιευθεῖσαι, εἶνε γνωσταὶ εἰς τὸ κοινόν. Ὅλοι ἐνθυμοῦνται τὴν ἀπάντησιν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν πρώτην ἀμερικανικὴν διακοίνωσιν, ἣ ὁποία ἀπάντησις ἐπεδόθη τὴν 29 Μαΐου, καὶ περιεῖχε τὴν κατηγορίαν, ὅτι ἡ «Λουσιτανία» ἦτο ἐξωπλισμένη, μετέφερε πυρομαχικά, καὶ εἶχε χρησιμεύσει ἄλλοτε διὰ τὴν μεταφορὰν Καναδικῶν στρατευμάτων. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐτορπιλλίζοντο τὰ ἀμερικανικὰ ἀτμόπλοια «Νεμπράσκαν» καὶ «Γκαλφλάϊτ». Ἡ ἐπίδοσις τῆς δευτέρας ἀμερικανικῆς διακοινώσεως περὶ τῆς «Λουσιτανίας», ἥτις ἐδημοσιεύθη τὴν 11 Ἰουνίου 1915, συνέπεσεν μὲ τὴν παραίτησιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, κ. Μπράϋαν. Τὴν 8ην Ἰουλίου ἐπεδόθη ἡ Γερμανικὴ ἀπάντησις εἰς τὴν διακοίνωσιν ταύτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκ νέου ἐδηλοῦτο, ὅτι »ἡναγκάσθημεν νὰ υἱοθετήσωμεν τὸν ὑποβρυχιακὸν πόλεμον διὰ ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὰς δεδηλωμένας προθέσεις τῶν ἐχθρῶν μας καὶ τὰς πολεμικὰς μεθόδους τὰς υἱοθετηθεῖσας ὑπ' αὐτῶν, κατὰ παράβασιν τῶν διεθνῶν νόμων». Ἡ νότα αὕτη ἀνέφερε καὶ πάλ-

λιν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ «Λουσιτάνια» μετέφερε πυρομαχικά, καὶ περιεῖχε μερικὰς τῶν συνήθων προτάσεων τοῦ Ζίμμερμαν, καθ' ὅς οἱ κυβερνῆται τῶν Γερμανικῶν ὑποβρυχίων θὰ ἐλάμβανον ὁδηγίαν νὰ ἐπιτρέπουν τὴν διάδασιν τῶν ἀμερικανικῶν ἀτμοπλοίων, ἐὰν ταῦτα ἔφερον ἰδιαιτέρα σήματα, ἐὰν δ' ἀπόπλους αὐτῶν ἐγνωστοποιεῖτο προηγουμένως εἰς τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἐὰν ἡ Ἀμερικανικὴ κυβέρνησις ἡγγυᾶτο ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα δὲν θὰ μετὰφερον λαθρεμπόριον πολέμου. Τὴν 21 Ἰουλίου, ἡ Ἀμερικανικὴ κυβέρνησις ἀπέρριψε τὰς προτάσεις ταύτης τῆς Γερμανίας.

Ἡ διπλωματικὴ κατάστασις ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν ὑποβρυχίων καὶ τὰς ἐπιθέσεις κατὰ πολλῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἄνευ προειδοποιήσεως, καὶ διόχως νὰ λαμβάνεται πρόνοια διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐπιδατῶν, παρέμενεν ἐκκρεμῆς, ὅτε τὴν 19ην Αὐγούστου 1915, τὸ βρεττανικὸν ἀτμόπλοιο «Ἀραβικὸς» ἐτορπίλιζέτο, ὅχι μακρὰν τοῦ μέρους ὅπου ἐβυθίσθη ἡ «Λουσιτάνια». Μεταξὺ τῶν πνιγέντων ἐπιδατῶν ἦσαν καὶ δύο Ἀμερικανοί. Ἡ Γερμανικὴ Κυβέρνησις, μετὰ τὰς συνήθεις τῆς ὑπεκφυγᾶς, ἰσχυρίσθη, τέλος, ἐν τῇ διακοινώσει τῆς, τῆς 7ης Σεπτεμβρίου, ὅτι ὁ κυβερνήτης τοῦ ὑποβρυχίου, ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο νὰ βυθίσῃ τὸ «Ντόνσλεϋ», ἐπείσθη ὅτι ὁ πλησιάζων «Ἀραβικὸς» ἀπειρᾶτο νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ, καὶ συνεπῶς τὸν ἐτορπίλισεν. Ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἐφαίνετο ὅτι αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις θὰ διεκόπτοντο, ἀλλὰ τέλος ἡ Αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις συνήνεσε νὰ ὁμολογήσῃ τὸ σαθρὸν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ κυβερνήτου τοῦ ὑποβρυχίου, καὶ προσεφέρθη νὰ ἀποζημιώσῃ τὸν «Ἀραβικόν», ἀποδοκιμάζουσα τὴν πρᾶξιν τοῦ κυβερνήτου.

Ἐν τῷ μεταξύ, αἱ διαπραγματεύσεις περὶ τῆς «Λουσιτανίας» ἐξηκολούθουν ἐν Οὐασιγγτῶνι, μεταξύ τοῦ κόμητος Μπέρνστορφ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Λάνσιγγ, ἐν τέλει δὲ ἡ Γερμανία προσεφέρθη νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν διὰ τὸν θάνατον τῶν ἐν τῇ «Λουσιτανίᾳ» Ἀμερικανῶν, διὰ τὸν ὅποιον θάνατον ἡ Γερμανία «μεγάλως ἐθλίβετο», ἀλλ' ἤρνεϊτο νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὴν πρᾶξιν τοῦ κυβερνήτου τοῦ ὑποδρυχίου, ἢ νὰ παραδεχθῇ ὅτι τοιαύτη πρᾶξις ἦτο παράνομος.

Ἡ ὑποδοχὴ εἰς τὴν τελευταίαν μας Νόταν περὶ «Λουσιτανίας», κατὰ Ἰούλιον 1915, ἦτο ἐχθρική, κατηγορήθη δὲ ἐγὼ ὅτι ἤμην ἐχθρὸς τῆς Γερμανίας, καίτοι, ὡς εἰκός, ἐγὼ οὐδόλως ἀνεμιγνυόμην εἰς τὴν σύνταξιν τῶν διακοινώσεων. Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1915, οἱ βουλευταὶ, οἱ ἀντιπροσωπεύοντες εἰς τὸ Ράϊχσταγ τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς Γερμανίας, συνετάχθησαν μετὰ τῆς μερίδος ἣτις δὲν ἔπαυε νὰ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπεθύμουν τὴν προσάρτησιν τῆς Β. Γαλλίας καὶ τοῦ Βελγίου, διότι ἤλπιζον νὰ λάβουν κατοχὴν τῶν εἰς τὰς περιφερείας ταύτας μεταλλείων σιδήρου καὶ ἀνθρακορυχίων, καὶ οὕτω νὰ ἔχουν εἰς χεῖρας τῶν τὸ μονοπώλιον τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυδος, ἐν τῇ Ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Κατὰ τῶν ἀδιαλλάκτων τούτων ὁπαδῶν τῶν προσαρτήσεων, ἀντεπεξῆλθον ἄλλοι, λογικώτεροι ἄνδρες, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ πρίγκηψ Χάτζφελδ, διευθυντὴς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ πρίγκηψ Χέγκελ Ντόνεσμαρκ, ὁ καθηγητὴς Ντέλπρυκ, ὁ φὸν Χάρνακ καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι ὑπέγραψαν μίαν ἀναφορὰν ἀποδοκιμάζουσαν τὴν προσάρτησιν τοῦ Βελγίου. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1915, μετὰ τὴν διευθέτησιν τοῦ ζητήματος τοῦ «Ἀραβικοῦ», ἐπηκολούθησε μικρά τις

περίστος σχετικῆς ἡσυχίας.

Ὁ ἀρχικαγκελλάριος πάντοτε παραπονεῖτο, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ κρυπτογραφικῶς διὰ τοῦ ἀσυρμάτου, μετὰ τοῦ φόν Μπέρνστορφ. Κάποτε μοῦ εἶπε:

— Πῶς εἴμπορῶ νὰ διευθετήσω φιλικῶς τὰ ζητήματα τῆς «'Αγκόνας» καὶ τῆς »Λουσιτανίας» ὅπως ἐγὼ τὸ ἐπιθυμῶ, ἀφ' οὗ δὲν εἴμπορῶ νὰ συνεννοηθῶ μὲ τὸν πρεσβευτὴν μου; Διὰ τί αἱ 'Ηνωμένοι Πολιτεῖαι δὲν ἐπιτρέπουν νὰ συνεννοηθῶ κρυπτογραφικῶς.

Τοῦ εἶπον:

— Τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖόν σας, ἀπεπειράθη νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἐπιτύχω ἐν διαδοχτήριον τοῦ περιδοῦντος φόν Ρίντελεν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι οὗτος μετέδαινε εἰς Ἀμερικὴν διὰ φιланθρωπικοῦς σκοπῶς ὑπὲρ τοῦ Βελγίου. Ἴσως ἡ κυβέρνησις τῆς Οὐασσιγγτῶνος νὰ νομίζει, ὅτι θέλετε νὰ ἐπικοινωνήσετε μὲ ταῦτα ὑποκείμενα.

Ὁ Ἀρχικαγκελλάριος, τότε, ἥλλαξε θέμα ὁμιλίας καὶ εἶπεν, ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον θὰ ὑφίσταται ἐχθροπάθεια ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τῆς Ἀμερικῆς. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη διευτυπώθη ἤδη ὑπὸ πολλῶν Γερμανῶν καὶ γερμανικῶν ἐφημερίδων, καὶ ὅτι εἶχον πείστας ὅσας προσωπικὰς ἐπιστολάς παρ' Ἀμερικανῶν, οἱ ὅποιοι μοῦ ἔγραφον, ὅτι ἡ Γερμανία ἐσκόπυε νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἀμερικῆς, μὲ τὸν πόλεμον τοῦτον, καὶ ὅτι, συνεπῶς, θὰ ἦτο κλίτερον νὰ κάμωμεν αὐτὸν τὸν πόλεμον τώρα. Ἦτε λίαν φιλικῶς μοῦ παρετήρησεν, ὅτι πόλεμος μὲ τὴν Ἀμερικὴν θὰ ἦτο γελοῖος. Μὲ ἠρώτησε διατί ἡ γνώμη τῆς Ἀμερικῆς διέκειτο ἐχθρικῶς κατὰ τὴν Γερμανίαν, καὶ τοῦ ἀπήντησα ὅτι προφανῶς ἡ

δολοφονία τῆς μίς Κάβελ, ἐπροξένησε κακὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὅτι ἡ ἀτομικὴ μου γνώμη ἦτο ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Κάϊζερ ἐπεδοκίμαζε τὴν τορπίλισιν τῆς «Λουσιτανίας».

Κατόπιν συνωμίλησα μετ' αὐτοῦ ἐν λεπτομερείᾳ περὶ τῆς κακομεταχειρίσεως τῶν Ἀγγλῶν αἰχμαλώτων, καὶ εἶπον ὅτι ἡ κακομεταχείρισις αὐτῇ ἔδει νὰ μὴ ἐξακολουθήσῃ. Δὲν ἦτο αὕτη ἡ μόνη φορά, καθ' ἣν παρεπονήθη εἰς τὸν ἀρχικαγκελλάριον περὶ τῆς καταστάσεως τῶν αἰχμαλώτων. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι αὐτὸς δὲν ἐπεδοκίμαζε τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο ἐν Γερμανίᾳ τοὺς αἰχμαλώτους τοῦ πολέμου, ἀλλὰ πάντοτε παρεπονεῖτο ὅτι ἦτο ἀνίσχυρος ἐκεῖ ὅπου ἀνέμιγνύοντο οἱ στρατιωτικοί, καὶ πάντοτε μὲ παρέπεμπεν εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Βίσμαρκ.

Ο "ΑΠΗΝΗΣ, ΥΠΟΒΡΥΧΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος, ἡ «Ἐφημερίς τῆς Φραγκφούρτης» ἐδημοσίευσε μίαν συνέντευξιν «μεθ' ὑψηλῆς ναυτικῆς προσωπικότητος», ἡ ὁποία δὲν ἦτον ἄλλη ἀπὸ τὸν φὸν Τίρπιτς. Εἰς τὴν συνέντευξιν ταύτην, ἡ «ὑψηλὴ ναυτικὴ προσωπικότης» συνηγόρει ὑπὲρ τοῦ «ἀπηνοῦς» υποβρυχιακοῦ πολέμου κατὰ τῆς Μεγ. Βρετανίας, καὶ ὑπέσχετο ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ὑπετάσσετο ταχύτερον ἡ χώρα αὕτη. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία θὰ συνεπήγετο καὶ τὴν παράδοσιν ὁλοκλήρου τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν, ὁ οὕτω καθιστάμενος κολοσσιαῖος γερμανικὸς στόλος θὰ μετέβαινεν εἰς Ἀμερικὴν διὰ νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν χώραν ἐκείνην ἀποζημιώ-

σεις, ἀρκετάς διὰ νὰ πληρώσουν ὅλας τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου. Μετὰ τὴν πτώσιν του, ὁ φὸν Τίρπιτς, ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς θαυμαστάς του, οἵτινες τοῦ εἶχον ἀποστείλει στίχους καὶ ἓνα στέφανον, συνηγόρει ὑπὲρ τῆς δικτηρήσεως τῆς κατοχῆς τῆς Φλαμανδικῆς ἀκτῆς, ὡς ἀναγκαίης διὰ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς. . .

Ἀνέφερον εἰς ἄλλο κεφάλαιον πῶς ὁ αὐτοκράτωρ ἤρνεϊτο νὰ μὲ δεχθῇ ὡς ἀντιπρόσωπον χώρας ἢ ὁποία ἐπρομήθευε πολεμεφόδια εἰς τοὺς Συμμάχους. Πολλὰκις, ὅμως, ἐπέμεινα ἐπὶ τοῦ δικαιώματός μου ὡς πρεσβευτοῦ νὰ γίνω δεκτὸς παρὰ τῷ Κάϊζερ, καὶ τέλος, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου 1915, ἔγραψα τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἀρχικαγκελλάριον :

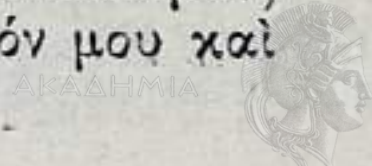
«Ἐξοχώτατε ! Πρὸ καιροῦ σᾶς παρεκάλεσα ὅπως ἐπιτύχητε δι' ἐμὲ μίαν ἀκρόασιν παρὰ τῇ Α: Μ. Παρακαλῶ μὴν ἀνηουχεῖτε πλέον περὶ αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Εἰλικρινῶς ἰδικός σας.

» Τζαϊῖμς Ο. Ζέραρδ ».

Φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολή μου αὕτη ἐπέφερε τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ἐπληροφορήθην ὅτι θὰ ἐγενόμην δεκτὸς παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι εἰς τὰ Νέα Ἀνάκτορα τοῦ Πότσδαμ, τὴν 22 Ὀκτωβρίου. Ὁ φὸν Γιάγωφ μὲ συνώδευσε μέχρι τῶν Ἀνακτόρων. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἦτο μόνος εἰς τὸ γραφεῖόν του, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἦτο παρὼν κατὰ τὴν συνέντευξίν μας. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συνδιαλέξεώς μας, ὁ Αὐτοκράτωρ ἔστατο πολὺ πλησίον μου, καὶ ὠμίλει μετὰ μεγάλης σοδαρότητος. Εὐτυχῶς ἠδυνήθην νὰ ἄρω ἐκ τοῦ μέσου δύο λόγους δυσαρεσκείας ποῦ εἶχεν Αὐτοκράτωρ κατὰ

τῆς Ἀμερικῆς. Εἶπεν ὅτι ἀνέγνωσεν εἰς μίαν γερμανικὴν ἐφημερίδα, ὅτι ἀριθμὸς ὑποβρυχίων ναυπηγηθέντων ἐν Ἀμερικῇ διὰ λογαριασμὸν τῆς Μ. Βρεταννίας, διέδθησαν τὸν Ἀτλαντικὸν διὰ τὴν Ἀγγλίαν, συνοδευόμενα ὑπὸ πλοίων τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ναυτικοῦ. Ἡμῖν, φυσικῶς, εἰς θέσιν νὰ διαψεύσω ἀμέσως τὴν γελοίαν ταύτην ἱστορίαν, καὶ βραδύτερον ἔδωσα ἀρκούσας ἀποδείξεις περὶ τοῦ ἀστηρίκτου αὐτῆς. Δεύτερον, ὁ Αὐτοκράτωρ παρεπονεῖτο διότι ἐν δάνειον διὰ τὴν Μ. Βρεταννίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ἐξεδόθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Τοῦ εἶπον ὅτι τὸ πρῶτον δάνειον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν δι' ἓνα ἐμπόλεμον Κράτος, ἦτο διὰ τὴν Γερμανίαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκάλεσε μέλη τινὰ τοῦ ἐπιτελείου του, τὰ ὁποῖα ἀμέσως ἠρώτησεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Τὰ μέλη τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ἐπεδεδωχίωσαν τὴν δῆλωσίν μου. Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶπε, κατόπιν, ὅτι ἐὰν τὸ ἐγνώριζε δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν τορπίλλισιν τῆς «Λουσιτανίας», καὶ ὅτι οὐδεὶς «τζέντελμαν» θὰ ἐφόβηκε τόσας γυναῖκας καὶ παιδιὰ. Ἐδειξεν, ὅμως, μεγάλην πικρίαν κατὰ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καὶ ἐπανειλημμένως εἶπεν: «ἡ Ἀμερικὴ νὰ προσέχῃ μετὰ τὸν πόλεμον», καί: «δὲν θὰ δεχθῶ καμμίαν ἀνοησίαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν μετὰ τὸν πόλεμον».

Ἡ συνέντευξις διήρκεσε μίαν ὥραν καὶ τέταρτον, καὶ ὅταν τέλος ἐξηλθον τοῦ δωματίου, οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου εὗρισκοντο εἰς τοιαύτην ταραχήν, ὥστε εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐσκέπτοντο, ὅτι καὶ τρομερόν εἶχε συμβῇ. Ἐνῶ διηυθυνόμην ταχέως πρὸς τὴν θύραν τῶν Ἀνακτόρων, διὰ νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν ἄμαξαν, ἣ ὁποία θὰ μὲ μετέφερεν εἰς τὸν σταθμόν, κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς ἦλθεν εἰς τὸ πλευρόν μου καὶ μὲ ἠρώτησεν:

— Πᾶνε ὅλα καλά; πᾶνε ὅλα καλά;

Κατὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφαί-
νετο ὥσει κατατρυχόμενος ὑπὸ φροντίδων καὶ μερι-
μνῶν, καὶ νευρικός. Ὅταν, ὅμως, τὸν εἶδον ἐκ νέου
μετὰ τίνα χρόνον, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου τοῦ
1916, εὗρίσκετο εἰς καλλιτέραν κατάστασιν. Ἐφοβού-
μην τόσον ν' ἀναφέρω τὸ ἐπικίνδυνον μέρος τῆς συν-
εντεύξεως ταύτης, ἔνεκα τῶν πολλῶν κατασχόπων,
ὅχι μόνον ἐν τῇ πρεσβείᾳ μου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ἀμε-
ρικανικῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὥστε δὲν ἔ-
στειλα εἰμὴ ὀλίγας μόνον λέξεις περὶ αὐτῆς, διὰ πλα-
γίας ὁδοῦ, πρὸς τὸν Πρόεδρον.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀξιωματικοὶ τοῦ ἀμερικανικοῦ ναυ-
τικοῦ κλπ. ἠσχολοῦντο εἰς τὴν συλλογὴν γεγονότων,
σχετικῶς μὲ τὴν βύθισιν τοῦ «Σῶσσεξ», τὸ δὲ πόρισμα
τῶν ἐρευνῶν των, τὸ ὁποῖον ἐστρέφετο ἀναμφισδητή-
τως κατὰ τῶν Γερμανῶν, περιελαμβάνετο εἰς τὴν ἐπι-
δοθεῖσαν διακοίνωσιν πρὸς τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνη-
σιν, δι' ἧς ἡ Γερμανία εἰδοποιεῖτο ὅτι «ἐὰν ἡ Αὐτο-
κρατορικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐδήλου ἀμέσως ὅτι ἐγκα-
τέλιπε τὰς παρούσας μεθόδους τοῦ ὑποβρυχιακοῦ πο-
λέμου κατὰ πλοίων μεταφερόντων ἐμπορεύματα καὶ
ἐπιβάτας, καὶ δὲν ἐπραγματοποιεῖ τοῦτο ἀμέσως, δὲν
ἀπέμενεν ἄλλο τι εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμένων
Πολιτειῶν εἰμὴ νὰ διακόψῃ ἐντελῶς τὰς διπλωματι-
κὰς μετὰ τῆς Γερμανίας σχέσεις».

Τὸ ζήτημα ἤδη ἐτίθετο καθαρά. Ἡσθανόμην ὅτι ἡ
κατάστασις ἦτο σχεδὸν ἀπελπιστική, καὶ ὅτι τὸ ζή-
τημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τόσον χρόνον παρετάθη, ἐ-
φέρετο ἤδη ἀναποδράστως πρὸς τὴν διακοπὴν τῶν
σχέσεων καὶ ἴσως πρὸς τὸν πόλεμον. Ὁ φὸν Γιάγωφ εἶχε
τὴν αὐτὴν γνώμην, καὶ εἶπεν ὅτι ἦτο «μοιραῖον»,

καὶ ὅτι δὲν ἤμποροῦσε πλὴν νὰ γίνη τίποτε ἄλλο. Ἦσθανόμην ὅτι τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ μεταβάλλῃ τὴν κοινὴν γνώμην ἐν Γερμανίᾳ, ὅτι παρὰ τὴν πτώσιν τοῦ φόν Τίρπιτς, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ «ἀπηνουῶς» ὑποβρυχιακοῦ πολέμου θὰ ἐπεκράτουν, καὶ ὅτι διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτοὺς, ἡ Γερμανία θὰ διεκινδύνευε μίαν ρῆξιν μετὰ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐκαθήμην εἰς τὸ γραφεῖον μου, μᾶλλον τεθαμνωμένος καὶ ἀπελπισ, ὅτε ὁ καθηγητῆς Λούντβιγκ Στάϊν, διευθυντῆς ἐνὸς περιοδικοῦ ὀνομαζομένου «Βορρᾶς καὶ Νότος», καὶ εἰδικὸς ἀρθρογράφος τῆς «Ἐφημερίδος τοῦ Φῶς» ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς Γερμανίας, ἦλθε νὰ μὲ ἴδῃ. Μοῦ εἶπεν ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην του, ἡ κατάστασις δὲν ἦτο ἀκόμῃ ἀπελπιστικὴ, ὅτι ὑπῆρχεν ἀκόμῃ μεγάλη μερὶς λογικῶν ἀνδρῶν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ ὅτι ἐφρόνει ὅτι μέγα καλὸν θὰ προήρχετο, ἴσως, ἐκ μιᾶς ἐπισκέψεώς μου εἰς τὸ Στρατηγεῖον, ὅπου θὰ συνωμίλουν μὲ τὸν Κάιζερ, ὅστις, ὡς ἐδεβαίου ὁ Στάϊν, ἐλέγετο ὅτι ἦτο κατὰ τῆς ρήξεως. Εἶπον εἰς τὸν Στάϊν ὅτι, φυσικὰ, ἤμην λίαν πρόθυμος νὰ μεταβῶ ἐκεῖ, ἐὰν ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη ἐλπίς ἀποσοδήσεως τοῦ πολέμου. Εἶπον, ἐπίσης, καὶ εἰς τὸν ἀρχικαγκελλάριον ὅτι ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα εἰρηνικῶς, πιθανῶς τοῦτο νὰ ἦτο εὐκολώτερον εἰς αὐτόν, ἐὰν ἡ ἀπόφασις ἐλαμβάνετο ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ὅτι ἐὰν ἡ ἀπόφασις ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ Αὐτοκράτορος, πιθανῶς νὰ ἤμην εἰς θέσιν νὰ συντελέσω εἰς τὸ νὰ πεισθῇ οὗτος, ἐὰν μοι ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξω εἰς αὐτόν τὴν ἀμερικανικὴν ἀντίληψιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως. Μετά τινος ἡμέρας ἦλθε καὶ μὲ ἐπεσκέφθη ὁ φόν Γιάγωφ, καὶ μὲ προσεκάλεσε νὰ μεταβῶ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Κάιζερ εἰς τὸ Στρατηγεῖον του.

ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΪΖΕΡ

Μας παρεχωρήθη ἰδιαιτέρα σιδηροδρομικὴ ἄμαξα καὶ ἀνεχωρήσαμεν τὴν Παρασκευήν, 28 Ἀπριλίου. Ὅσῳ ἐπλησιάζομεν εἰς τὸ μέτωπον, ἡ ἀμαξοστοιχία συχνὰ ἤναγκάζεται νὰ σταματήσῃ τὸν δρόμον της, ἕνεκα τῶν μακρῶν ἀμαξοστοιχιῶν, αἱ ὁποῖαι μετέφερον τραυματίας ἀπὸ τὴν πρώτην γραμμὴν, καὶ ὅταν εἰσῆλθομεν εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος, παρουσιάσθησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας πλεῖσται ὅσαι ἐνδείξεις τῶν πεισματῶδων μαχῶν, αἱ ὁποῖαι διεξήχθησαν εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην, τὸν Αὐγούστον τοῦ 1914. Πολλὰι πόλεις καὶ χωρία, δι' ὧν διήλθομεν, εἶχον κατὰ τὸ πλεῖστον μεταβληθεῖ εἰς ἐρείπια, καὶ τὸ ἔδαφος ἦτο αὐλακωμένον με δαιδαλώδεις γραμμάς χαρακωμάτων. Εἰς τοὺς σταθμοὺς ἐν ἀπὸ τὰ συνήθη θεάματα ἦτο τὸ θέαμα τῶν πενθηφορουσῶν καὶ κλαιουσῶν Γαλλίδων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι, ἴσως, πρὸ ὀλίγου μόλις ἐπληροφοροῦντο τὸν πρὸ καιροῦ ἐπισυμβάντα θάνατον ἐνὸς συζύγου, ἐνὸς ἀδελφοῦ, ἐνὸς μνηστῆρος ἢ υἱοῦ, ὅστις ὑπηρέτει εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν.

Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον τοῦ Κάϊζερ, διὰ τὸ Δυτικὸν Μέτωπον, ἦτο ἐγκατεστημένον εἰς τὴν πόλιν Σιαρλδίλ-Μεζιέρ, ἐπὶ τοῦ Μόζα, εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Ἀρδενῶν, ἥτις περιφέρεια, κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἦτο ἡ μόνη γαλλικὴ περιφέρεια, ἡ ὁποία κατείχετο ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν. Ὁ Αὐτοκράτωρ κατέλυεν εἰς μίαν μεγάλην ἔπαυλιν ἐν τῇ πόλει Σιαρλδίλ, καὶ μόλις ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀφίξεώς μας, μετὰ τὸν φόνον τοῦ μηχανικοῦ τοῦ ἰδιαιτέρου τοῦ τράινου, ἀπὸ μίαν βόμβαν ῥιφθεῖσαν ὑπὸ γαλλικοῦ ἀεροπλάνου, καὶ

μετὰ τὴν πτώσιν καὶ ἐτέρως βόμβας εἰς ἀπόστασιν μόλις ἑκατὸ γυαρῶν ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, ὁ Κάϊζερ μετέφερε τὴν διαμονὴν τοῦ ἔξω τῆς πόλεως, εἰς μίαν ἔπαυλιν εὐρισκομένην ἐπὶ τινος λόφου. Σχεδὸν καθ' ἑκάστην, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς μας, ἐγευμα-
τίζομεν καὶ ἐδειπνοῦμεν μὲ τὸν ἀρχικαγκελλάριον καὶ περὶ τὰ δέκα ἄλλα πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ γαμβρὸς τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου, δύο καθηγηταὶ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καὶ ὁ Ἑλφεριχ, εἰς μίαν ἔπαυλιν ἑνὸς Γάλλου τραπεζίτου, κατεχομένου ὑπὸ τοῦ ἀρχι-
καγκελλαρίου.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς μας, ἐλάμβανον κρυπτογραφικὰ τηλεγραφήματα παρὰ τοῦ ἀμερικανικοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, τὰ ὁποῖα μοι μετεβιδάζοντο ἐκ Βερολίνου. Εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν μοι ἀνεκοινοῦτο ὅτι καθ' οἵανδὴποτε διευθέτησιν τῆς ὑποδρυ-
χιακῆς ἔριδος, ἡ Ἀμερικὴ δὲν θὰ ἔκαμνε διάκρισιν μεταξὺ ἐξοπλισμένων καὶ ἀόπλων ἐμπορικῶν πλοίων.

Φαίνεται ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀπεπειράθησαν νὰ στρατολογήσουν ἐθελοντὰς ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐμπορικὰς πόλεις τῆς Αἰλλης, Ρουμπαι καὶ Τουρκουάν, διὰ νὰ ἐργασθῶσιν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς περιφέρειας ταύτης, καὶ ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς Εἰδοποιήσεως, μόνον 17 ἐθελονταὶ παρουσιάσθησαν. Οἱ Γερμανοὶ, τότε, ἔδωσαν διαταγὰς ὅπως συλληφθῇ ἀριθμὸς τις ἐκ τῶν κατοίκων καὶ ἀποσταλῇ εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ ἀγροτικὰς ἐργασίας. Οἱ εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην διαμένοντες Ἀμερικανοὶ μοῦ εἶπον, ὅτι ἡ διαταγὴ αὕτη ἐξετελέσθη κατὰ τρόπον λίαν ἀπάνθρωπον καὶ βάρβαρον. Πολλάκις συνέδη κάτοικός τις ἐπιστρέφων τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν οἰκίαν του, νὰ μὴν εὕρισκῃ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, καὶ οὐδεὶς νὰ δύναται νὰ τοῦ εἴπῃ ποῦ εἶχον ὑπά-

γείτονας. Οἱ γείτονες μόνον τοῦ ἀφηγοῦντο, ὅτι εἰς Γερμανὸς ὑπεξιωμχτικός, μετ' ἀποσπάσματος στρατιωτῶν, ἦλθον καὶ τοὺς ἀπήγαγον.

Επὶ παραδείγματι, ἐὰν εὐπορῶν τις ἔμπορος εἶχεν, ἴσως, δύο θυγατέρας, 15 καὶ 17 ἐτῶν, καὶ ἓνα ὑπηρέτην, αἱ δύο κόραι αὗται καὶ ὁ ὑπηρέτης θὰ συνελαμβάοντο καὶ θὰ ἐστέλλοντο ὁμοῦ διὰ νὰ ἐργασθῶσι διὰ τοὺς Γερμανοὺς εἰς μικρόν τι ἀγροκήπιον, τοῦ ὁποίου ἡ θέσις δὲν ἀπεκαλύπτετο εἰς τοὺς γονεῖς. Οἱ Ἀμερικανοὶ μοῦ εἶπον ὅτι τὰ πράγματα αὐτὰ ἐπροξένουν τοιαύτην ἀγανάκτησιν ἐν μέσῳ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων τούτων, ὥστε ἐφοβοῦντο μίαν μεγάλην ἐξέγερσιν, ἢ ὁποῖα θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν σφαγὰς καὶ πυρπολήσεις ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν. Μίαν ἐσπέραν εἰς τὸ δεῖπνον, ὡμίλησα περὶ τούτου εἰς τὸν ἀρχικαγκελλάριον, καὶ τοῦ εἶπον ὅτι τὸ πρᾶγμα μοῦ ἐφαίνετο ἀπολύτως θηριῶδες καὶ ὅτι, χωρὶς καὶ νὰ συμβουλευθῶ τὴν Κυβέρνησίν μου, ἤμην ἕτοιμος νὰ διαμαρτυρηθῶ ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τῆς συνεχίσεως μιᾶς τοιαύτης βαρβάρου συμπεριφορᾶς ἀπέναντι τοῦ ἀστυκοῦ πληθυσμοῦ τῆς κατεχομένης Γαλλίας. Ὁ ἀρχικαγκελλάριος μοῦ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε, ὅτι τὸ μέτρον ἐλήφθη, ἴσως, κατὰ διαταγὴν τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, καὶ ὅτι ἤλπιζε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀναστείλῃ τὴν περαιτέρω μετατόπισιν τῶν κατοίκων. Πιστεύω ὅτι ἡ μετατόπισις ἀνεστάλη, ἀλλ' εἴκοσι χιλιάδες καὶ πλέον, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὰς ἐστίαις των, μετὰ πολλοὺς μῆνας κατόπιν δὲν εἶχον ἀκόμη ἐπιστρέψει.

Τὴν ἐσπέραν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου, εἶχομεν συχνὰς συσκέψεις ἐπὶ τοῦ ὑποβρυχιακοῦ ζητήματος, καὶ πολλάκις συνωμίλησα ἐπὶ μακρὸν μὲ τὸν

ἀρχικαγκελλάριον μόνον, ἀποσυρόμενοι ἀμφοτέροι εἰς μίαν γωνίαν τῆς αἰθούσης, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἤκουον μουσικὴν ἢ ἐπαιζον. Αἱ συζητήσεις αὗται, ἀναμριδόλως, ἀνεκκοινοῦντο εἰς τὸν Αὐτοκράτορα. Μίαν ἐσπέραν, ἐνθυμοῦμαι, μοι ἀπετάθη ἡ ἐρώτησις, τί θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἡ Ἀμερικὴ, ἐπὶ τῇ ἀδυνατίᾳ σχεδὸν ὑποθέσει, ὅτι ἡ Ἀμερικὴ, βαρέως φέρουσα τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀπηνουῶς ὑποδρυχιακοῦ πολέμου, ἐκήρυσσε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἀπήντησα ὅτι σχεδὸν ὅλαι αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις, αἵτινες ἐτίθεντο ἐν χρήσει κατὰ τὸν πόλεμον, ἔγειναν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅτι καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὑποδρύχιον, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὴν βάσιν τῶν συζητήσεών μας, ἦτο Ἀμερικανικὴ ἐφεύρεσις, ὅπως καὶ τὰ συρματοπλέγματα, τὰ ἀεροπλάνα, τὰ θωρηκτά, τὸ τηλέφωνον καὶ ὁ τηλέγραφος—τὰ τόσον ἀναγκαῖα εἰς τὸν πόλεμον τῶν χαρακωμάτων,— καὶ ὅτι ἐπίστευον ὅτι, ἐὰν ἐξηναγκαζόμεθα εἰς τὸν πόλεμον, ἡ ἀμερικανικὴ ἰδιοφυΐα θὰ ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ ἐφευρέσιν τινα, ἡ ὁποία θὰ ἐπέφερεν ἐν ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον. Ὁ Γερμανὸς μοῦ ἐφαίνετο κλίνων νὰ πιστεύῃ ὅτι ἐνυπῆρχεν ἀλήθειά τις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του, ἀλλ' εἶπε :

— Ναί, ἀλλὰ καίτοι θὰ ἠδύνασθο ἴσως νὰ ἐφεύρετε καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καίτοι θὰ ἠδύνασθο νὰ προμηθεύσητε χρήμα καὶ ἐφόδια εἰς τοὺς συμμάχους, δὲν θὰ εἴχετε, ὅμως, ἄνδρας, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ λαοῦ εἰς τὴν χώραν σας εἶναι τοιοῦτον, ὥστε δὲν θὰ ἠδύνασθο νὰ σχηματίσετε στρατὸν ἀρκετὰ μεγάλον ὥστε νὰ προξενήσῃ ἐντύπωσιν.

Εἶπον ὅτι ἐνδέχεται, ἐὰν αἱ ἐχθροπραξίαι ἤρχιζον μὲ τοὺς Γερμανοὺς, οἱ Γερμανοὶ νὰ μᾶς ἠνάγκαζον, διὰ τῆς διαπράξεως παραβάσεων, ὥς ἐκείνων αἱ ἐ-

παῖται ἐξήγειρον καὶ τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν, νὰ ψηφίσωμεν νόμον περὶ γενικῆς στρατολογίας. Αἱ ὑποθέσεις μου αὗται ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὡς ἀπολύτως ἀδύνατοι, καί, συνεπῶς, εἶμαι βέβαιος ὅτι τὰ θαύμασια ἀποτελέσματα τοῦ νόμου περὶ γενικῆς στρατολογίας, ὁ ὁποῖος ἐθεσπίσθη ἐν Ἀμερικῇ μετὰ τὴν διάρρηξιν τῶν σχέσεων μετὰ τῆς Γερμανίας, ἐπληξε καιρίως τὸ ἠθικὸν τῶν Γερμανῶν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς μου εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, ὁ στρατηγὸς Φάλκελχαϊν, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκεῖ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐπιμελῶς μὲ ἀπέφευγε, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐξέλαδον ὡς σημεῖον, ὅτι ἔκλινεν ὑπὲρ τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Ἀμερικῆς. Πράγματι, ἤκουσα, μετὰ τινὰ καιρόν, ὅτι ἐπέμενε νὰ ἐκφράσῃ καὶ αὐτὸς τὰς ἀντιλήψεις του ἐπὶ τοῦ θέματος, ἀλλ' ὅτι μία πολὺ ὑψηλὴ προσωπικότης τοῦ εἶπε νὰ περιορισθῇ εἰς τὰς στρατιωτικὰς του ἐπιχειρήσεις.

Τὴν 30 Ἀπριλίου, μὲ ἐπληροφόρησαν ὅτι τὴν ἐπομένην θὰ ἐγευματίζον μὲ τὸν Αὐτοκράτορα. Ὁ ἀρχικαγκελλάριος μοῦ εἶπεν, ὅτι θὰ ἤρχετο νὰ μὲ πάρῃ μίαν ὥραν πρὸ τοῦ γεύματος, ἐπειδὴ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπεθύμει νὰ συνομιλήσῃ μαζύ μου πρὸ τοῦ γεύματος. Τὴν ἐπομένην, πράγματι, ἦλθε καὶ μὲ παρέλαβε μὲ τὸ αὐτοκίνητον, καὶ μετὰ τινὰ λεπτὰ ἐσταθμεύσαμεν ἔξω τῆς ἐπαύλεως, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενεν ὁ Κάιζερ. Ὁ ἀρχικαγκελλάριος μὲ ὠδήγησε τότε ἀμέσως εἰς ἓνα κῆπον ἐκτεινόμενον ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ λόφου, κάτωθι τῆς ἐπαύλεως. Εἶδον ἐκεῖ τὸν Κάιζερ, ἐν στολῇ καὶ περιπατοῦντα, καὶ ὅταν τὸν ἐπλησίασα μοι εἶπεν ἀμέσως:

— Ἔρχεσθε εἰς ἐμέ ὡς ὁ Πρῶτος Ἀνθύπατος, φέρων εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὴν εἰρήνην καὶ εἰς τὴν ἑτέραν τὸν πόλεμον;

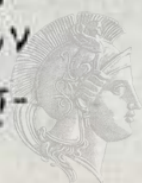
Ἵπηνίσσετο, φυσικά, τὸ ἐπεισόδιον, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Κουῖντος Φάβιος Μάξιμος, ἀρχηγὸς τῶν Ρωμαίων ἀντιπροσώπων, οἵτινες ἐστάλησαν πρὸς τὸν Ἀννίδαν, ἐδίπλωσε τὴν τήδεονόν του εἰς τὰς χεῖράς του, τὴν ἀνήγειρεν ὑψηλά, καὶ εἶπεν: «Ἐντὸς αὐτῆς τῆς πτυχῆς φέρω τὴν εἰρήνην καὶ τὸν πόλεμον. Ἐκλέξατε ποῖον ἐκ τῶν δύο θέλετε». — «Δότε μας ὅποιο προτιμᾶς» ἦτον ἡ ἀπάντησις. — «Τότε, πάρτε τὸν πόλεμον» ἀπήντησεν ὁ Ρωμαῖος, ἀφίνων τὴν τήδεονόν του νὰ πέσῃ». — «Δεχόμεθα τὸ δῶρον, ἀνέκραξαν οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ ὡς εὖ παρέστη».

Εἶπον:

— Ὅχι, Μεγαλειότατε! Ἀλλ' ἔρχομαι μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι αἱ διαφοραὶ μεταξὺ δύο φίλων ἔθνων εἴμπορὶ νὰ διευθετηθῶσιν.

Ὁ αὐτοκράτωρ, τότε, ὠμίλησε περὶ τῶν διακοινώσεων μας, τὰς ὁποίας ἐχαρρακτήρησε σκαιάς, ὡς κατηγορούσας τοὺς Γερμανοὺς, ὅτι διεξήγαγον τὸν πόλεμον κατὰ βάρβαρον τρόπον, ἐν ᾧ, τοῦναντίον, αὐτός, ὡς Αὐτοκράτωρ καὶ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεθύμει νὰ διεξγάγῃ τὸν πόλεμον μὲ ἱπποτικoὺς τρόπους καὶ μεθόδους. Ἀνέφερε τὸν λόγον, τὸν ὅποιον ἐξεφώνησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου πρὸς τὰ μέλη τοῦ Ραῖχσταγ, καὶ εἶπεν, ὅτι τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐπολέμουν μὲ τὴν Γερμανίαν, μετεχειρίσθησαν τρόπους καὶ μεθόδους ἀδίκους καὶ παρὰ νόμους. Ἀνέφερεν, ἀκολούθως, τὰς προσπαθείας, τὰς ὁποίας κατέδαλλον οἱ Σύμμαχοι ὅπως ἐξαναγκάσουν τὴν Γερμανίαν εἰς τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον, καὶ εἶπεν ὅτι, πρὶν ἐπιτρέψῃ νὰ λιμοκτονήσουν ἡ οἰκογένειά του καὶ τὰ ἐγγόνια του, θὰ ἀνετίναζεν εἰς τὸν ἀέρα τὰ Ἀνάκτορα Οὐῖντζορ, μεθ' ὁλοκλήρου τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας.

Εἰσῆλθομεν, μετὰ ταῦτα εἰς μακρὰν καὶ λεπτομερῆ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ὅλου ὑποβρυχιακοῦ ζητήματος, καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Αὐτοκράτωρ εἶπεν, ὅτι τὸ ὑποβρύχιον θὰ ἐπικρατήσῃ, ὅτι ἦτο ὄπλον ἀναγνωρισθὲν ὑφ' ὅλων τῶν χωρῶν, καὶ ὅτι εἶχεν ἴδῃ εἰς ἓνα ἀμερικανικὸν περιοδικόν, «Ὁ Ἀμερικανὸς Ἐπιστήμων», μίαν εἰκόνα ἐνὸς γιγαντιαίου ὑποβρυχίου ὑπὸ κατασκευῇ. Ἐδήλωσεν ὅτι, ὅπωςδὴποτε, διεθνεῖς νόμοι δὲν ὑφίστανται πλέον, καὶ εἰς τὴν δήλωσιν αὐτὴν συνεφώνησε καὶ ὁ ἀρχικαγκελλάριος. Εἶπεν ὅτι ἓνας ἄνθρωπος ἐπὶ ἐχθρικοῦ ἐμπορικοῦ ἀτμοπλοίου εἶνε ὅπως ἓνας ἄνθρωπος ταξειδεύων ἐφ' ἀμάξης ὀπισθεν τῆς γραμμῆς τῆς μάχης, καὶ δὲν θὰ ἔχῃ δίκαιον νὰ παραπενοῖται ἂν πάθῃ τίποτε. Μὲ ἠρώτησε, διατί δὲν ἐκάμαμε τίποτε εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν ὅταν αὐτὴ, ὡς ἔλεγε, παρεδίχαε τὰς διεθνεῖς συνθήκας (!) καὶ διατί δὲν ἠναγκάσαμεν τὴν Μ. Βρετανίαν νὰ λύσῃ τὸν ἀποκλεισμόν! Παρεκτός τῶν ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἐπιχειρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπρόβαλον εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διεθνῶν νόμων, ἐξέθεσα ἐπίσης εἰς αὐτόν, ὅτι οὐδεμία διακοίνωσις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἐπέρριπτε γενικὴν τινα κατηγορίαν ἐπὶ βαρβαρότητι κατὰ τῆς Γερμανίας, ὅτι μόνον διὰ τὴν χρῆσιν τῶν ὑποβρυχίων παρεπονοῦμεθα, ὅτι ἀπηγοῦμεν μόνον τὰ δίκαιά μας, συμφώνως πρὸς τοὺς ἀνεγνωρισμένους κανόνας τοῦ Διεθνoῦς Νόμου, καὶ ὅτι ἐναπέκειτο εἰς ἡμᾶς ν' ἀποφασίσωμεν ὁποῖα δίκαια θὰ περιεφραυρούμεν πρῶτον, ὅτι, ὡς εἶχον ἤδη εἶπη εἰς τὸν ἀρχικαγκελλάριον, ἐὰν δύο ἄνθρωποι εἰσῆρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν μου, καὶ ὁ εἰς ἐπάτει τὸ ἀνθοκήπιόν μου καὶ ὁ ἕτερος ἐφόνευε τὴν ἀδελφὴν μου, θὰ κατεδίωκον, πιθανῶς, πρῶτον τὸν δολοφόνον τῆς ἀδελφῆς μου, ὅτι οἱ ταξειδεύοντες εἰς τὴν θάλασ-

σαν ἐπὶ ἐχθρικοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου εὐρίσκονται εἰς θέσιν διάφορον ἐκείνου, ὃ ὁποῖος ταξειδεύει ἐφ' ἀμάξης ὀπισθεν τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς μάχης καὶ ἐπὶ ἐχθρικοῦ ἐδάφους, διότι ὁ τελευταῖος εὐρίσκεται ἐπὶ ἐχθρικής γῆς, ἐνῷ ὁ ταξειδεύων εἰς τὴν θάλασσαν εὐρίσκεται ἐπὶ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον πέραν τῆς αἰγιαλίτιδος ζώνης εἶνε ἐλεύθερον, καὶ ὑπὸ οὐδεμίαν ἐκδοχὴν ἔδαφος ἐχθρικόν. Διευκρίσεως τῆς συζητήσεως περὶ τοῦ ὑποβρυχιακοῦ ζητήματος, ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Ἀρχικαγκελλάριος ὡμίλησαν περὶ τῆς προειδοποιήσεως, ἥ ὁποία ἐδόθη πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς «Λουσιτανίας». Τότε εἶπον:

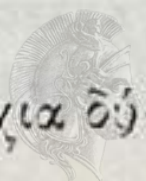
— Ἐὰν ὁ Ἀρχικαγκελλάριος μὲ προειδοποιήσῃ νὰ μὴν ἐξέλθω εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ Γουλιέλμου, ὅπου ἔχω πλήρες δικαίωμα νὰ μεταδῶ, τὸ γεγονός ὅτι μὲ προειδοποίησε δὲν τὸν δικαιολογεῖ νὰ μὲ φονεύσῃ, ἐὰν ἀδιαφορήσω εἰς τὴν προειδοποίησίν του καὶ μεταδῶ ὅπου ἔχω δικαίωμα νὰ μεταδῶ.

Ἡ συνδιάλεξις, ἀκολούθως, κατέστη γενικωτέρα, καὶ τέλος ἀφήσκαμεν τὸν κῆπον καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν ἔπαυλιν, ὅπου οἱ ὑπασπισταὶ καὶ οἱ προσκεκλημένοι τοῦ Αὐτοκράτορος μᾶς ἀνέμενον μετ' ἀνυπομονησίας διὰ νὰ γευματίσωμεν. Ἡ συνδιάλεξις μας αὕτη παρετάθη πέραν τῆς ὥρας τοῦ γεύματος... Τὴν νύκτα ἐκείνην, περὶ τὴν 11ην, ἀνεχώρησα ἐκ Σαρλβίλ, ἀφ' οὗ καὶ πάλιν ἐδείπνησα μετὰ τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου, ὃ ὁποῖος ἀπομονώτας με εἰς μίαν γωνίαν, μοῦ εἶπεν:

— Ὡς ἀντιλαμβάνομαι, ἐκεῖνο ποῦ θέλει ἡ Ἀμερική, εἶνε ἕνως πόλεμος κατὰδρομικὸς ἐκ μέρους τῶν ὑποβρυχίων;

Ἀπήντησα:

— Μάλιστα! Αὐτὸ εἶνε ἀκριδῶς! Τὰ ὑποβρύχια δὲ-

νανται νὰ ἀσκήσουν τὸ δικαίωμα τῆς νηοψίας, ἀλλὰ δὲν ἔχουν κανὲν δικαίωμα νὰ τορπιλλίζουν καὶ νὰ βυθίζουν ἄνευ προειδοποιήσεως, οὔτε νὰ βυθίζουν ἐν πλοῖον, ἐὰν πρῶτον οἱ ἐπιδᾶται καὶ τὸ πλήρωμα δὲν τεθῶσιν ἐν ἀσφαλείᾳ.

Ὁ ἀρχικαγκελλάριος μοῦ εἶπεν ἀκόμη :

— Ἐλπίζω ὅτι ἐὰν διευθετήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, ὁ πρόεδρος σας θὰ ᾔνε ἀρκετὰ μεγάλος ἂν ἀνχλάδῃ εἰς χεῖράς του καὶ τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1916, ὁ φὸν Γιάγωφ, εἰς τὸν ὁποῖον ὠμίλησα περὶ τοῦ προσεχοῦς ταξειδίου τῆς συζύγου μου εἰς τὴν Ἀμερικὴν, με παρεκάλεσε ἐπιμόνως νὰ μεταβῶ καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, διὰ νὰ καταβάλω κάθε προσπάθειαν ὅπως πείσω τὸν Πρόεδρον νὰ κάμῃ καὶ διὰ τὴν εἰρήνην. Δὲν ἀπέκρουσα τὴν πρότασιν, ἐπιθυμῶν ἄλλως τε καὶ ἐγὼ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν πατρίδα μου, διὰ νὰ διαφωτήσω αὐτοπροσώπως τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Ἀμερικῆς περὶ τῆς καταστάσεως, καὶ ἀνεχώρησα. Ἐφθασα εἰς Ἀμερικὴν τὴν 11 Ὀκτωβρίου. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξίν μου ὁ Πρόεδρος μοῦ παρήγγειλε νὰ ὑπάγω νὰ τὸν ἐπισκερθῶ. Μετέβην καὶ ἔμεινα μαζὺ τοῦ τέσσαρας ὥρας καὶ ἐν τέταρτον. Βεβαίως, τὸν εἶδα καὶ πάλιν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου, καὶ μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐκλογὴν του. Φυσικᾶ, τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης ἦτο παρὰ πολὺ λεπτόν. Μία ἄμεσος πρότασις ἐκ μέρους μας ἠδύνατο νὰ μᾶς θέσῃ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐθέσαμεν καὶ ἡμεῖς, κατὰ τοὺς Πολιτικούς μας Πολέμους, τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν, ὅταν αὕτη μᾶς ἔκαμε προτάσεις περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης, καὶ οἱ Βόρειοι ἀπήντησαν ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅτι ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνησις θὰ ἔκαμνε καλὰ νὰ κύτταζε τὴν δουλειά της, ὅτι δὲν θὰ ἠνέχοντο καμμίαν ἐπέμεινον, καὶ θὰ

ἐθεώρουν οἵανδ' ἡποτε νεωτέραν πρότασιν πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν ὡς πρᾶξιν ἐχθρικήν. Οὐχ ἤττον νομίζω, ὅτι ὁ Πρόεδρος ἔκλινε μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἐπιβολῆς τῆς εἰρήνης. Πράγματι ὅλοι ἐνθυμούμεθα τὴν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης Νόταν, τὴν ὁποῖαν μετὰ τινος ἡμέρας ὁ Πρόεδρος ἀπέστειλε πρὸς ὅλους τοὺς ἐμπολέμους. Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς Βερολῖνον εὗρον, ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ὁ φὸν Γιάγωφ, ὅπως προέλεγον οἱ ἐν Βερολίνῳ ἀντίπαλοί του, ἔπασσε τοῦ ἀξιώματος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Ζίμμερμαν, καὶ ὅτι ἡ Νότα τοῦ Προέδρου, περὶ ἧς ὁμιλῶ ἀνωτέρω, εἶχε φθάσει ὀλίγας μόνις ὥρας πρὸ τῆς ἀφίξεώς μου.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΙΡΗΝΗ

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ ἀρχικαγκελλάριος μοι ὠμίλησε τὸ πρῶτον περὶ εἰρήνης, πολλάκις ἠρώτησα καὶ αὐτὸν καὶ ἄλλους, ὅποιοι ἦσαν οἱ ὅροι τῆς Γερμανίας. Οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ εὗρω τινὰ νὰ μοῦ καθορίσῃ σαφῶς τοὺς ὅρους αὐτοῦς, καὶ εἰς πολλὰς περιστάσεις, ὅταν ἠρώτων τὸν Ἀρχικαγκελλάριον ἐὰν ἡ Γερμανία θὰ ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ ἀποσυρθῇ τοῦ Βελγίου, ἐκεῖνος μοι ἀπήντα :

— Ναί, ἀλλὰ μὲ ἐγγυήσεις.

Τέλος τὸν Ἰανουάριον 1917, ὅταν ὠμίλει καὶ πάλιν περὶ εἰρήνης, εἶπον :

— Ποῖοι εἶναι οἱ ὅροι αὐτοὶ τῆς εἰρήνης τὴν ὁποῖαν τόσον συχνὰ ἀναφέρετε ; Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς κάμω ὀλίγας τινὰς ἐρωτήσεις ὡς πρὸς τοὺς εἰδικοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης ; Πρῶτον, οἱ Γερμανοὶ εἶνε πρόθυμοι γ' ἀποσυρθῶν ἐκ Βελγίου ;

Ὁ ἀρχικαγκελλάριος ἀπήντησε :

— Ναί, ἀλλὰ μὲ ἐγγυήσεις.

Εἶπον :

— Καὶ ποῖται εἶναι αὐταὶ αἱ ἐγγυήσεις ;

— Πιθανῶς, πρέπει νὰ κρατήσωμεν τὰ φρούρια τῆς Λιέγης καὶ τοῦ Ναμούρ, ἀπήντησε. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλα φρούρια καὶ νὰ διατηρῶμεν φρουρὰν διὰ μέσου τοῦ Βελγίου. Πρέπει νὰ εἴμεθα κύριοι τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Πρέπει νὰ λάβωμεν κατοχήν τῶν λιμένων καὶ ἄλλων μέσων συγκοινωνίας. Εἰς τοὺς Βέλγους δὲν θὰ ἐπιτραπῇ νὰ ἔχουν στρατόν, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ νὰ διατηρῶμεν μέγα στράτευμα εἰς τὸ Βέλγιον καὶ νὰ ἀσκῶμεν ἐμπορικὸν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ Βελγίου.

— Δὲν βλέπω, εἶπον, ν' ἀφήσατε τίποτε διὰ τοὺς Βέλγους, πλὴν τοῦ δικαιώματος εἰς τὸν Βασιλέα Ἀλδέρτον νὰ διατηρῇ εἰς τὰς Βρυξέλλας τιμητικὴν φρουράν.

— Δὲν εἰμποροῦμεν νὰ ἐπιτρέψωμεν ὅπως τὸ Βέλγιον καταστῇ ἓνας προμαχὼν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἀπήντησεν ὁ ἀρχικαγκελλάριος, καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπεκρίθην.

— Δὲν πιστεύω, ὅτι καὶ οἱ Βρεταννοί, ἀφ' ἐτέρου, θὰ ἐπιτρέψουν ὅπως τὸ Βέλγιον καταστῇ ἓνας προμαχὼν τῆς Γερμανίας, ἰδίως μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ φόν Τίρπιτς, ὅτι ἡ φλαμανδικὴ ἀκτὴ δέον νὰ παραμείνῃ εἰς χεῖράς σας, ὡς ἀναγκαία διὰ τὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς πόλεμον.

Ἐξηκολούθησα :

— Καὶ διὰ τὴν Βόρειον Γαλλίαν ;

— Εἴμεθα πρόθυμοι νὰ ἀποδώσωμεν τὴν Β. Γαλλίαν, ἀλλὰ μὲ μίαν διαρρύθμισιν τῶν συνόρων, ἀπήντησε.

- Καὶ διὰ τὸ Ἀνατολικὸν μέτωπον;
- Πρέπει νὰ ἐπιτύχωμεν μίαν σημαντικὴν διαρρύθμισιν τῶν συνόρων μας.
- Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ρουμανίαν;
- Θὰ ἀφήσωμεν τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἀσχοληθῇ μετὰ τὴν Ρουμανίαν.
- Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν Σερβίαν;
- Μία πολὺ μικρὰ Σερβία, θὰ ἐπιτραπῇ νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ὑπόθεσις τῆς Αὐστρίας. Ἡ Αὐστρία θὰ ἀφεθῇ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ λάβωμεν ἀποζημιώσεις ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας καὶ νὰ λάβωμεν ὀπίσω ὅλα τὰ πλοῖα μας καὶ ὅλας τὰς ἀποικίας μας.

Φυσικὰ ἡ φράσις «διαρρύθμισις τῶν συνόρων» εἶνε μία εὐσχημος διατύπωσις τοῦ ὅρου «προσάρτησις».

Η ΔΙΑΡΡΗΞΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας πρὸ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1917, ὁ Σόλφ μετ' ἠρώτησεν, ἐὰν ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν διὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὴν Γερμανίαν τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀπηνουῶς ὑποδρυχικοῦ πολέμου κατὰ τῆς Μ. Βρεταννίας. Εἶπεν ὅτι τρεῖς μόνον μῆνες θὰ ἤρκουν διὰ νὰ «γονατίτῃ» ἡ Μ. Βρεταννία καὶ λήξῃ ὁ πόλεμος, καὶ πράγματι τόσον ἐπιδεξίως, ὁ φὸν Τίρπιτς, ὁ Μέγας Ναύαρχος φὸν Μάϋστερ, οἱ Συντηρητικοὶ καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀρχικαγκελλάρου, καὶ ἄλλοι ὁπαδοὶ τοῦ ὑποδρυχικοῦ πολέμου, διεξήγαγον τὴν προπαγάνδαν των, ὥστε κατώρθωσαν νὰ ἐνσπείρουν εἰς ὅλον τὸ γερμανικὸν ἔθνος τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἐπανάληψις τοῦ «ἀπηνουῶς» τοῦ-

του πολέμου θὰ ὠδήγει, ἐν διαστήματι τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν, εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τόσον διακαῶς ἐπεθύμουν οἱ Γερμανοί, — τὴν εἰρήνην. Εἰς οὐδεμίαν κυβέρνησιν θὰ ἦτο δυνατόν ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τῆς λαϊκῆς ταύτης ἀπαιτήσεως περὶ τῆς χρήσεως τοῦ παρανόμου τούτου πολεμικοῦ μέσου, διότι καὶ ὁ στρατός, καὶ τὸ ναυτικόν, καὶ ὁ λαὸς ἦσαν ἀκραδάντως πεπεισμένοι ὅτι ὁ «ἀπηνῆς» ὑποβρυχιακὸς πόλεμος ὑπέσχετο ἐπιτυχίαν καὶ ἔνδοξον εἰρήνην.

Ἄλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη, φυσικά, ἐσήμαινε μόνον Γερμανικὴν εἰρήνην, ὡς ἐκείνην τὴν ὁποίαν μοῦ διέγραψεν ὁ ἀρχικαγκελλάριος· εἰρήνην τὴν ὁποίαν ἦτο ἀδύνατον νὰ δεχθῶσιν οἱ Σύμμαχοι ἢ καὶ ὁ κόσμος, ἀκόμη· εἰρήνην ἢ ὁποία θὰ καθίστα τὴν Γερμανίαν πανίσχυρον, καὶ ἕτοιμον εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον ν' ἀναλάβῃ μίαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν ἐθνῶν τοῦ Δυτικοῦ Ἡμισφαιρίου· εἰρήνην, ἢ ὁποία θὰ ἐξηνάγκαζε πᾶν ἔθνος, ἐφ' ὅσον ἡ Γερμανικὴ ἀπολυταρχία ἐκυριάρχει, νὰ ἀφιερῶσθαι ὅλας τὰς ἐνεργείας εἰς πολεμικὰς προπαρασκευάς.

Τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου, ὁ Ζίμμερμαν μοῦ ἐζήτησε τὴν τιμὴν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ εἰς τὰς 6 τὸ ἀπόγευμα, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπου καὶ μετέβην τὴν ὀρισθεῖσαν ὥραν. Ὁ Ζίμμερμαν τότε μοῦ ἀνέγνωσε μίαν Νόταν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ἀγγέλλουσάν ὅτι ἐδημιουργεῖτο πολεμικὴ ζώνη περὶ τῆς Μ. Βρεταννίας καὶ τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι τὴν 12ην ὥραν ἐκείνης τῆς νυκτὸς θὰ ἐπανελαμβάνετο ὁ «ἀπηνῆς» ὑποβρυχιακὸς πόλεμος. Δὲν ἔκαμν καμμίαν παρατήρησιν, ἔθεσα τὴν Νόταν εἰς τὸ θυλάκιόν μου καὶ ἐπέστρεψα εἰς τὴν Πρεσβείαν. Ἦτο τότε ἡ ἐβδόμη περίπου, καὶ φυσικά, ἡ Νότα μετεφφράσθη ἐν ὅλῃ τῇ δυνατῇ

σπουδῇ καὶ ἐτηλεγραφήθη εἰς Οὐασσιγγτῶνα. Μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Νότας, ἔσχον συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἀρχικαγκελλαρίου, κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτός ἐπέκρινε τὴν εἰρηνόφιλον Νόταν τοῦ Προέδρου, ὡς μὴ ἀρκετὰ σαφῇ, ὡς καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ εἰς τὴν Γερουσίαν, καὶ ἐξέφρασε τὴν πεποίθησίν του ὅτι τῶρα ἡ κατάστασις μετεδλήθη. Προσέθεσεν, ὅτι παρ' ὅσα ἔλεγεν εἰς τὴν πρὸ τῆς διευθετήσεως τῆς ὑποθέσεως «Σῶσσεξ» Νόταν του, ὁ Πρόεδρος ἔκλινε τῶρα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ὅτι ἐξελέγη ἐκ νέου Πρόεδρος ὑπὸ εἰρηνόφιλον πρόγραμμα, καὶ ὅτι τίποτε δὲν θὰ συνέβαινεν.

Ὁ Ζίμμερμαν, καθ' ἣν ὥραν μοῦ ἐνεχειρίζε τὴν Νόταν, μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ ὑποδρυχιακὸς αὐτός πόλεμος ἦτο ἀναγκαῖος διὰ τὴν Γερμανίαν, καὶ ὅτι ἡ Γερμανία δὲν ἠδύνατο ν' ἀνθέξῃ περισσότερον ἀπὸ ἓν ἔτος ἀκόμη εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἐπισιτισμοῦ, καὶ προσέθεσε :

— Δώσατέ μας μόνον διὰ δύο μῆνας αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ πολέμου, καὶ θὰ τερματίσωμεν τὸν πόλεμον, καὶ θὰ κάμωμεν εἰρήνην ἐντὸς τριῶν μηνῶν.

Τὸ Σάββατον, 3 Φεβρουαρίου 1917, ὁ Πρόεδρος ἀνήγγειλεν εἰς τὸ Κογκρέσσον τὴν διάρρηξιν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Γερμανίας. Ἡ εἶδησις αὕτη, φυσικὰ, δὲν ἔφθασεν εἰς Βερολίνον εἰμὴ τὴν ἐπομένην, τὸ ἀπόγευμα δὲ τοῦ Σαββάτου ἐκείνου, ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ ἐλάδομεν μίαν πρόσκλησιν νὰ μεταδῶμεν εἰς τὸ θέατρον μετὰ τοῦ Ζίμμερμαν καὶ τῆς κ. Friedländer - Fuld - Mitford, νεαρᾶς κυρίας τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ πλουσιώτερος κάτοικος τοῦ Βερολίνου, καὶ ἡ ὁποία ἦτον ὑπανδρευμένη μὲ ἓνα νεαρὸν Ἀγγλον, ὀνόματι Μίτφορντ, καὶ υἱὸν τοῦ Λόρδου Redesdale. Ἡ κυρία αὕτη κατῴκει εἰς ἓν πάτωμα τῆς οἰκίας τοῦ πατρὸς της, ἐπὶ τῆς Πλα-

τείας τῶν Παρισίων, ἐν Βερολίῳ. Ὁ Ζίμμερμαν δὲν ἦλθεν εἰς τὸ θέατρον, ἦλθεν ὅμως ἀργότερον καὶ μᾶς εὔρεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κ. Friedländer-Fuld, ὅπου ἐδειπνήσαμεν. Μετὰ τὸ δεῖπνον, ὁ Ζίμμερμαν μοῦ ἀνέφερε τὴν πρὸς τὴν Ἀμερρικὴν Νόταν, περὶ τοῦ «ἀπηνοῦς» ὑποβρυχιακοῦ πολέμου καὶ εἶπε :

— Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας περὶ αὐτοῦ ἡσυχολούμην τόσον συχνὰ εἰς τὸ Στρατηγεῖον μὲ τὸν Αὐτοκράτορα. Πολλάκις ἐσκέφθην νὰ σᾶς εἶπω τί συνέβαινε, ὅπως ἐσυνήθιζα τὸν παλῆν καιρό, ἀλλὰ ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἐλέγατε μόνον, ὅτι ἐν τοιοῦτον διάδημα θὰ ἐσήμαινε διάρρηξιν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, καὶ ἔτσι ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἦτο ἀνωφελὲς νὰ σᾶς τὸ εἶπω. Ἀλλ' ὥς θὰ ἴδετε ὅλα θὰ πᾶν καλά. Ἡ Ἀμερικὴ δὲν θὰ χάμῃ τίποτε, διότι ὁ Πρόεδρος Οὐίλσον θέλει τὴν εἰρήνην, καὶ οὐδὲν πλέον. Ὅλα θὰ ἐξακολουθήσουν τὸν δρόμον τους ὅπως πρῶτα.

Τὴν ἐπομένην, Κυριακὴν, εἶχομεν εἰς τὸ γεῦμα ἓνα Γερμανόν, συνδεδεμένον μὲ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, μετὰ τῆς κυρίας του, καθὼς καὶ ἓνα ἄλλον Γερμανόν, ὁ ὅποιος ἦτο προηγουμένως εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὁ ὅποιος συνεδέετο ἐπίσης μὲ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν μετεβαίνομεν εἰς τὴν τράπεζαν, κάποιος μᾶς ἔφερεν ἐν φύλλον τῆς «B.Z.», ἐφημερίδος ἐκδιδομένης εἰς Βερολίνον, ἣ ὁποία περιεῖχε τὴν φήμην περὶ τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων. Τὸ γεῦμα ἦτο κάθε ἄλλο παρὰ εὐθυμον. Οἱ Γερμανοὶ ἐφαίνοντο πολὺ μελαγχολικοὶ καὶ σχεδὸν δὲν ἐπρόφερον λέξιν, ἐνῶ ἐγὼ προσεπάθουν νὰ ἀνοίξω ἀδραν συνομιλίαν ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς τραπέζης. Τὴν ἐπομένην μετέβην καὶ εἶδον τὸν Ζίμμερμαν, διότι τὴν πρωΐαν ἔλαβον τὸ ἐπίσημον τηλεγράφημα ἐξ Οὐά-

σιγγιτώνος, καὶ τοῦ εἶπον ὅτι ἦλθον νὰ ζητήσω τὰ διαβατήριά μου. Φυσικά, ὁ Ζίμμερμαν, ἐκείνην τὴν ὥραν, εἶχε λάβει ἤδη τὴν εἵδησιν καὶ εἶχε τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἡρεμίαν του. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀνταποκριταὶ μοῦ εἶπον ὅτι, κατὰ πρῶτον, ὅτε τοὺς εἶδε τὴν προηγουμένην, ἠρνήθη νὰ τοὺς εἶπῃ τίποτε, καὶ κατόπιν μετεχειρίσθη μᾶλλον βιαίαν γλῶσσαν, καὶ τέλος ἔδειξε μεγάλην ψυχικὴν ταραχήν. Εἰμαι βέβαιος, ἀπὸ τὸ κάθε τι ποῦ παρετήρησα, ὅτι ἡ διακοπὴ τῶν διπλωματικῶν σχέσεων ἦλθεν ὡς σφοδρὸν πλήγμα εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν Τρίτην, τὸ ἀπόγευμα, ἐδῆξα νὰ κάμω ἓνα περίπατον, καὶ ἐπέρασα ἀπὸ πολλὰς ἀπὸ τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς τοῦ Βερολίνου, ἀπολύτως μόνος. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς τὴν Πρεσβείαν, εὔρον τὸ κόμητα Montgelas, ὁ ὅποτος, μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ Ὑπουργοῦ, διηύθυνε τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰς τὸ ὅποιον συμπεριελαμβάνοντο αἱ ἀμερικανικαὶ ὑποθέσεις. Ἡρώτησα τὸν Montgelas, διατί δὲν ἔλαβον εἰσέτι τὰ διαβατήριά μου, καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι μὲ ἐπεδράδυνον διότι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἠγνόει ὁποία συμπεριφορὰ ἐπεδείχθη πρὸς τὸν ἐν Οὐασιγγτῶνι Πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας, κόμητα Μπέρνστορφ, καὶ ὅτι φῆμαι διεδίδοντο, ὅτι γερμανικὰ πλοῖα ἐν Ἀμερικῇ κατεσχέθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεώς μας. Εἶπον ὅτι ἡμουν ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι οἱ ἐν Ἀμερικῇ μετεχειρίσθησαν τὸν κόμητα Μπέρνστορφ μετὰ πάσης εὐγενείας, καὶ ὅτι γερμανικὰ πλοῖα δὲν κατεσχέθησαν. Εἶπον, ἐπίσης :

— Δὲν βλέπω διατί ἐγὼ πρέπει ν' ἀποδείξω τὸ σφαλὲρὸν τῆς ἰδέας σας, ὅτι καχομετεχειρίσθησαν τὸν Μπέρν-

στορῶ καὶ ὅτι κατεσχέθησαν τὰ γερμανικὰ πλοῖα. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἰς ὑμᾶς ἐναπόκειται ν' ἀποδείξετε τοῦτο, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, διατὶ δὲν ἀναθέτετε εἰς τὴν Ἑλβετικὴν Κυβέρνησιν, ἢ ὅποια σᾶς ἀντιπροσωπεύει τώρα, νὰ τηλεγραφήσῃ πρὸς τὸν ἐν Οὐασιγγτῶνι πρεσβευτὴν της; καὶ νὰ πληροφορηθῇ πῶς ἔχουν ἀκριδῶς τὰ πράγματα;

Εἶπε :

— Καλῶς, ἀλλὰ γνωρίζετε ὅτι οἱ Ἑλβετοὶ δὲν εἶνε συνηθισμένοι νὰ τηλεγραφοῦν (!)

Μοῦ παρουσίασε, κατόπιν, ἐν ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον ἦτο μία ἐπιβεβαίωσις τῆς μεταξὺ Πρωσσίας καὶ Ἑνωμένων Πολιτειῶν Συνθήκης τοῦ 1799, μετὰ τὴν προσθήκην μερικῶν λίαν παραδόξων ἄρθρων. Μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸ ἀναγνώσω καί, ἢ νὰ τὸ ὑπογράψω ἢ νὰ ζητήσω παρὰ τῆς Κυβερνήσεώς μου τὴν ἄδειαν νὰ τὸ ὑπογράψω, εἰπὼν ὅτι ἂν τὸ ἔγγραφον τοῦτο δὲν ὑπεγράφετο, θὰ ἦτο πολὺ δύσκολον διὰ τοὺς Ἀμερικανούς, καὶ ἰδίως διὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀνταποκριτὰς, νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Γερμανίαν.

Ἀνέγνωσα τὴν Συνθήκην καὶ ὕστερον εἶπον :

— Φυσικὰ μοὶ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναλάβω τὴν εὐθύνην τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἔγγραφου τούτου, οὔτε δὲ θὰ τηλεγραφήσω εἰς τὴν Κυβερνήσιν μου, ἐκτὸς ἂν δυνηθῶ νὰ τηλεγραφήσω κρυπτογραφικῶς καὶ δώσω τὴν γνώμην μου ἐπ' αὐτοῦ.

— Αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον, ἀπήντησεν.

Ἡ συνθήκη αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς :

Συμφωνία μεταξὺ Γερμανίας καὶ Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς σχετικῶς μετὰ τὴν τηρητέαν ἀμειβαίαν συμ-

περιφορὰν πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἀλλήλων, καὶ τὴν τύχην τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν περιουσίας μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων.

Ἄρθρον 1.— Μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἐν περιπτώσει κηρύξεως πολέμου μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων, οἱ πολῖται τῆς μιᾶς καὶ ἡ ἀτομικὴ αὐτῶν περιουσία, ἐν τῷ ἐδάφει τῆς ἄλλης, θὰ τύχῃσι συμπεριφορᾶς συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 23 τῆς Συνθήκης Φιλικῶν Σχέσεων καὶ Ἐμπορίου, τῆς ὑπογραφείσης τὴν 11ην Ἰουλίου 1799, μεταξὺ Πρωσίας καὶ Ἑνωμένων Πολιτειῶν, μὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας ἐπεξηγηματικοὺς καὶ συμπληρωματικοὺς ὅρους :

Ἄρθρον 2.— Γερμανοὶ ἔμποροι ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις, καὶ Ἀμερικανοὶ ἔμποροι ἐν Γερμανίᾳ, θὰ τίθενται, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς τὰ ἄτομα αὐτῶν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν τηρητέαν συμπεριφορὰν, καθ' ὅλα ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μὲ τὰ ἄλλα ἐν τῷ ἄρθρῳ 23 ἀναφερόμενα ἄτομα. Συνεπῶς καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν ἔτι τῆς διὰ τοῦ ἄρθρου 23 παρεχομένης προθεσμίας, οὗτοι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παραμένουν καὶ ἐξακολουθοῦν τὸ ἐπάγγελμά των εἰς τὴν χώραν τῆς διαμονῆς των. Ἐμποροι, ὡς καὶ τὰ ἄλλα ἐν τῷ 23 ἀναφερόμενα πρόσωπα, δύνανται νὰ αποκλείωνται ἀπὸ ὀχυρωμένας θέσεις ἢ ἄλλας θέσεις στρατιωτικῆς σπουδαιότητος.

Ἄρθρον 3.— Γερμανοὶ ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις καὶ Ἀμερικανοὶ ἐν Γερμανίᾳ θὰ ᾔνε ἐλεύθεροι ν' ἀναχωρήσουν ἐκ τῆς χώρας τῆς διαμονῆς των, ἐντὸς τῆς προθεσμίας καὶ διὰ τῶν ὁδῶν, τὰς ὁποίας θὰ ὁρίσουν,

εἰς αὐτοὺς αἱ οἰκεῖαι αὐτῶν Κυβερνήσεις. Οἱ ἀναχωροῦντες θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παραλαμβάνουν μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀτομικὴν των περιουσίαν, συμπεριλαμβανομένων χρημάτων, τιμαλφῶν ἀντικειμένων καὶ τροπεζιτικῶν ἀξιῶν, ἐξαιρέσει ἀντικειμένων, ὧν ἡ ἐξαγωγή ἀπαγορεύεται, συμφώνως πρὸς τοὺς διεθνεῖς κανονισμούς.

Ἄρθρον 4. — Ἡ προστασία τῶν Γερμανῶν ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις καὶ τῶν Ἀμερικανῶν ἐν Γερμανίᾳ, καθὼς καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, θὰ ἐξασφαλισθῇ συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τοὺς ὑφισταμένους εἰς τὰς χώρας ἀμφοτέρων. Δὲν θὰ ὑπόκεινται εἰς οὐδένα ἄλλον περιορισμόν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπολαβὴν τῶν ἰδιαιτέρων δικαιωμάτων των καὶ τὴν νομικὴν ἐπιβολὴν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν, πλὴν ἐκείνων εἰς οὓς θὰ ὑπόκεινται καὶ οἱ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις διαμένοντες οὐδέτεροι. Συνεπῶς δὲν θὰ δύνανται νὰ ἀπομονῶνται εἰς ἰδιαιτέρους χώρους, οὔτε αἱ περιουσίαι αὐτῶν θὰ ὑπόκεινται εἰς κατάσχεσιν ἢ ἐκκαθάρισιν ἢ ἄλλην ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν, πλὴν εἰς τὰς περιπτώσεις, εἰς ἃς, ὑπὸ τοὺς ὑφισταμένους νόμους, θὰ ὑπάγουνται ἐπίσης καὶ οἱ οὐδέτεροι. Κατὰ γενικὸν κανόνα, αἱ γερμανικαὶ περιουσίαι ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις, καὶ αἱ Ἀμερικανικαὶ τοιαῦται ἐν Γερμανίᾳ δὲν θὰ ὑπόκεινται εἰς κατάσχεσιν ἢ ἐκκαθάρισιν ἢ ἄλλην ἀναγκαστικὴν ἀπαλλοτριώσιν, ὑπὸ ἄλλας συνθήκας πλὴν ἐκείνων, ὑφ' ἃς θὰ ὑπόκεινται καὶ αἱ περιουσίαι τῶν οὐδετέρων.

Ἄρθρον 5. — Προνόμια ἢ ἄλλα προστατευόμενα δικαιώματα ἀπολαμβάνόμενα ὑπὸ Γερμανῶν ἐν Ἑνωμέναις Πολιτείαις καὶ ὑπὸ Ἀμερικανῶν ἐν Γερμανίᾳ δὲν θὰ καταργοῦνται, οὔτε ἡ ἐξάσκησις τῶν δικαιω-

μάτων τούτων παρεμποδίζεται, οὔτε δὲ τὰ τοιαῦτα δικαιώματα θὰ μεταβιβάζονται εἰς ἄλλους ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ προσώπου εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν ταῦτα, ἀρκεῖ νὰ ἐφαρμόζονται κανονισμοὶ γενόμενοι ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 6.— Συμφωνητικὰ συναφθέντα μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Ἀμερικανῶν, εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, καθὼς καὶ ὑποχρεώσεις παντὸς εἴδους μεταξὺ Γερμανῶν καὶ Ἀμερικανῶν, δὲν θὰ ἀκυροῦνται ἢ καταργοῦνται, ἢ ἀνασιτέλονται, πλὴν ὑπὸ περιπτώσεις ἐφαρμοζομένας καὶ πρὸς τοὺς οὐδετέρους. Ὅμοίως οἱ ὑπήκοοι ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν δὲν θὰ ἐμποδίζονται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών των, εἴτε ὑπὸ διαταγῶν εἴτε ὑπὸ ἄλλων λαμβανομένων μέτρων, πλὴν ἐὰν ταῦτα ἐφαρμόζονται ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν οὐδετέρων.

Ἄρθρον 7.— Αἱ ἐπιφυλάξεις τῆς Ἑκτῆς Συμβάσεως τῆς Χάγης, ἐν σχέσει πρὸς τὴν μεταχείρισιν τῶν ἐχθρικῶν ἐμπορικῶν πλοίων κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, θὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν φορτίων αὐτῶν. Τὰ ἐν λόγῳ πλοῖα δὲν θὰ ἐξαναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείπουν τὸν λιμένα, ἐὰν μὴ ταυτοχρόνως ἐφοδιάζονται μὲ ἄδειαν ἐλευθέρου διάπλου, ἀναγνωριζομένην ἀπὸ ὅλας τὰς θαλασσίας ἐχθρικὰς δυνάμεις, δι' ἓνα λιμένα τῆς Πατρίδος, ἢ ἓνα λιμένα συμμαχικῆς τινος χώρας, ἢ δι' ἄλλον τινα λιμένα τῆς χώρας εἰς ἣν τὸ πλοῖον τυγχάνει νὰ εὐρίσκεται.

Ἄρθρον 8.— Οἱ κανονισμοὶ τοῦ Τρίτου Κεφαλαίου τῆς Ἐνδεκάτης Συμβάσεως τῆς Χάγης, ἐν σχέσει πρὸς περιορισμούς τινας ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ δικαιώματος τῆς αἰχμαλωσίας ἐν ναυτικῷ πολέμῳ, θὰ

ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν πλοιάρχων, ἀξιωματικῶν καὶ μελῶν τῶν πληρωμάτων τῶν διὰ τοῦ ἄρθρου 7 εἰδικῶς προσδιοριζομένων ἐμπορικῶν πλοίων, καὶ πλοίων τοιούτων οἷα δύνανται νὰ συλληφθῶσιν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνδεχομένου πολέμου.

Ἄρθρον 9.— Ἡ συμφωνία αὕτη θέλει ἐφαρμοσθεῖ ἐπίσης καὶ εἰς τὰς ἀποικίας καὶ ἄλλας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κτήσεis ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν.

Βερολίνον, Φεβρουαρίου . . . , 1917.

Εἶπον τότε :

— Οὔτε κἄν θὰ τηλεγραφήσω. Διατὶ ἔρχεσθε πρὸς ἐμὲ καὶ προτείνετε μίαν συνθήκην, μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, καὶ παρακαλεῖτε ἓνα Πρεσβευτὴν, ὁ ὅποιος κρατεῖται ὡς αἰχμάλωτος, νὰ τὴν ὑπογράψῃ ; Οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ὑπογράφουν συνθήκας, καὶ συνθῆκαι ὑπογεγραμμέναι ὑπὸ αἰχμαλώτων δὲν θὰ εἶχον καμμίαν ἀξίαν.

Τῷ εἶπον ἐπίσης :

— Μετὰ τὴν ἀπειλήν σας νὰ κρατήσετε ἐδῶ τοὺς Ἀμερικανούς, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐγγράφου τούτου, ἀκόμη καὶ ἂν εἶχον ἐξουσιοδότησιν νὰ τὸ ὑπογράψω, θὰ ἔμενον ἐδῶ ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰώνων παρὰ νὰ θέσω τὸ ὄνομά μου εἰς ἓνα τοιοῦτον ἔγγραφον.

Ὁ Montgelas ἐφαίνετο μᾶλλον τεταραγμένος, καὶ ἐν τῇ ταραχῇ του ἄφησε τὸ ἐγγράφον μαζὺ μου, πράγμα τὸ ὅποιον, εἶμαι βέβαιος, δὲν ἐσκόπευε νὰ πράξῃ ἐν περιπτώσει ἀρνήσεώς μου. Ὁ Montgelas ἦτο εἰς ἄκρον συμπαθητικὸς ἄνθρωπος, καὶ νομίζω ὅτι πάντοτε προέλεγε τὴν ἀκριβῆ στάσιν τὴν ὅποιαν θὰ ἐλάμβανεν ἡ Ἀμερική, καὶ ὑπῆρξε πάντοτε πολέμιος

πράξεων καταπτοῖσμοῦ, ὡς λ. γ. ὁ τορπιλλισμὸς τῆς «Λουσιτανίας» καὶ ἡ ἀνάληψις τοῦ ἀπηνουῖς ὑποδρυ-
χιακοῦ πολέμου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἓνας «τζέντελμαν»
ὡς ὁ Montgelas, μετὰ μεγάλης ἀποστροφῆς ἀνέλαβε
νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πρὸ αὐτὸν ἀνατεθεῖσαν διαταγὴν, νὰ
ἐπιτύχῃ παρ' ἐμοῦ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης
ταύτης.

Εὐθὺς μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν διπλωματικῶν σχέ-
σεων—καὶ τὰς διέκοψα ἐπιστήμως ὅχι μόνον κατὰ τὴν
συνέντευξίν μου μετὰ τοῦ Ζίμμερμαν τὴν πρωίαν τῆς
Δευτέρας, ἀλλ' ἐπίσης καὶ διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐπιστή-
μου ἐγγράφου δι' οὗ ἐζήτουν ὅπως μέχρι τῆς ἐσπέρας
ἔχω τὰ διαδατήριά μου—τὰ τηλεγραφικὰ μας προνό-
μια ἀφηρέθησαν. Δὲν μοῦ ἐπετρέπετο οὐδ' εἰς αὐτοὺς
τοὺς ἐν Γερμανίᾳ Ἀμερικανοὺς προξένους νὰ τηλε-
γραφῇσω καὶ τοὺς δώσω ὁδηγίας. Τὸ ταχυδρομεῖον
ἐπίσης μοὶ ἀπεκόπη, ὅπως καὶ τὸ τηλέφωνόν. Οἱ ὑπη-
ρέται μου, οὐδ' εἰς τὸ πρᾶγμα μένον ξενοδοχεῖον ἐπε-
τρέπετο νὰ μεταδῶσι διὰ νὰ τηλεφωνήσουν. Ἐν τῷ
μεταξὺ προητοιμαζόμεθα διὰ τὴν ἀναχώρησιν. Ἀνέ-
θεσα τὰ συμφέροντα τῆς Ἀμερικῆς ὡς καὶ τῆς Ρουμα-
νίας, Σερβίας καὶ Ἰαπωνίας, εἰς τὴν προστασίαν τοῦ
Ἰσπανοῦ πρεσβευτοῦ καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Μ. Βρε-
ταννίας εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ὁλλανδικῆς Πρεσβείας.
Ἐπωλήσαμεν τὰ αὐτοκίνητά μας, καὶ ἐμοίρασα τρεῖς
τόνους τροφίμων, τὰ ὅποια εἶχον φέρει μαζύ μου ἐξ
Ἀμερικῆς, εἰς διαφόρους συναδέλφους μου ἐν τῷ δι-
πλωματικῷ σώματι, Ἰσπανοὺς, Ἑλληνας, Ὁλλανδοὺς
καὶ Νοτιοαμερικανούς. Εἶχον πολλοὺς φίλους μεταξὺ
τῶν διπλωματῶν τῶν δύο Ἀμερικῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν
ὅλοι ἄνδρες μεγάλης ἱκανότητος, καὶ κατεῖχον ἐπιφανῆ
θέσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Νομίζω ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐ-

τῶν γνωρίζουν καλῶς τὰ σχέδια τὰ ὅποια ἐδυσσοδό-
μουν οἱ Παγγερμανισταὶ κατὰ τῆς Κεντρικῆς καὶ
Νοτίου Ἀμερικῆς.

Ἀκολουθούμενος πάντοτε ἀπὸ κατασκόπους ἐπε-
σκέφθην ὅσους συναδέλφους μου ἠδυνάμην, διὰ νὰ
τοὺς ἀποχαιρετήσω, καὶ τὸ Σάδδατον ἐσκέφθην, παρὰ
τὴν γελοίαν συμπεριφορὰν, ἣ ὅποια ἐπεδείχθη εἰς
ἡμᾶς, μὲ τὴν ἀποκοπὴν πάσης ταχυδρομικῆς καὶ τη-
λεφωνικῆς ἐπικοινωνίας, νὰ φύγω μὲ μᾶλλον εὐθυμον
τρόπον. Εἶπα, συνεπῶς, εἰς τὸν ὑπηρέτην μου νὰ
τηλεφωνήσῃ καὶ νὰ ἐρωτήσῃ ἐὰν ὁ Ζίμμερμαν καὶ ὁ
ἀρχικαγκελλάριος ἠδύναντο νὰ μὲ δεχθῶσι. Ἔσχον
μίαν εὐχάριστον ἀποχαιρετιστήριον συνομιλίαν μὲ ἓνα
ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, εἰς τὸν ἀρχικαγκελλάριον δὲ ἰδιαι-
τέρως εἶπον, ὅτι ἦλθον νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω ὡς φίλος,
καὶ ὅχι διὰ νὰ εὔρω θέματα διὰ καμμίαν «Λευκὴν
Βίβλον», καὶ τοῦ ὑπεσχέθην ὅτι ὅ,τι μοῦ εἶπεν θὰ
ἔμενεν «ἀναμεταξύ μας»

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Γενικῶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐπιστεύετο, ὅτι ἐπὶ δύο ἔτη ἀπετύφλωνον καὶ παρεπλάνουν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὴν Κυβέρνησιν, κατορθόνων οὕτω νὰ τοὺς ἀποτρέπω ἀπὸ τὴν παράνομον χρῆσιν τοῦ μόνο ἀποτελεσματικοῦ ὅπλου. Τοῦτο, βεβαίως, δὲν εἶνε ἀληθές. Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν εἶπον πάντοτε γυμνὴν καὶ καθαρὰν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἀπέδειξαν ὅτι ὀρθῶς προεἶπον τὴν στάσιν τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ ἐθνικὸν παιγνίδιον, τὸ πόκερ, μᾶς ἔδωσεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μίαν κακὴν φήμην. Πάντοτε ἐπεκράτει ἡ ὑπόθεσις ὅτι «μπλοφάρωμεν.» Εἰς τὴν Γερμανίαν, μάλιστα, ἐξεδόθη καὶ βιβλίον περὶ τοῦ Προέδρου, μὲ τὸν τίτλον «ὁ Πρόεδρος Μπλόφας.» Λυποῦμαι ὅτι οἱ ἰθύντορες τῆς Γερμανίας ἐπροτίμησαν ν' ἀκούσουν μᾶλλον τοὺς Γερμανοφίλους ἀνταποκριτάς, οἱ ὅποιοι ἐπόζαρον ὡς ἐρασιτέχναι ὑπερπρεσβευταί, παρὰ τοὺς ἐπισήμους ἀντιπροσώπους τῆς Ἀμερικῆς. Ἀφισα τὴν Γερμανίαν μὲ καθαρὰν τὴν συνείδησιν καὶ σαφῆ τὴν ἐπίγνωσιν ὅτι ἔπραξα πᾶν τὸ ἐπ' ἐμοὶ πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης.

Ἕνας πρεσβευτής, φυσικά, δὲν δύναται νὰ καθορίσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς χώρας του. Ἐν τῶν κυριωτέρων του καθηκόντων, ἂν ὅχι τὸ κυριώτερον, εἶνε νὰ κρατῇ τὴν χώραν τοῦ ἐνήμερον τῶν συμβαινόντων—νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων τί ἡ χώρα, παρ' ἧς εἶνε ἐμπιστευμένος, μέλλει νὰ πράξῃ, καὶ νομίζω ὅτι κατ' ὀρθοὺς νὰ μεταδώσω εἰς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον

μας προκαταβολικῶς πληροφορίας περὶ τῶν προθέσεων τῶν Κυβερνητῶν τῆς Γερμανίας... Ἐστελλον πρὸς τὸν κ. Λάνσιγγ, τὸν Ὑπουργόν, μίαν ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολὴν καθ' ἑβδομάδα, καί, φυσικά, ἐλάμβανον παρ' αὐτοῦ λίαν πολυτίμους ὁδηγίας.

Ὅταν ἐπέστρεψα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, κατόπιν δύο καὶ ἡμίσεως ἐτῶν διαμονῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς παγκοσμίου ταύτης συμφορᾶς, τὸ πᾶν μοῦ ἐφάνη μικρὸν καὶ ἀσήμαντον. Ἐξεπλάγην ἰδὼν ὅτι ὑπῆρχον ἀκόμη ἄνθρωποι ἀσχολούμενοι περὶ μικροσυμφέροντα, καὶ κατατριδόμενοι εἰς μικροζηλοτυπίας καὶ ἀντεκδικήσεις. Ἰλεῦθερος τοῦ κύκλου τοῦ καθημερινοῦ ἔργου, ἡτθάνθη διὰ πρώτην φοράν τὴν ἄπειρον φρίκην καὶ τὸ ἀνώφελον ὅλης τῆς ἀθλιότητος εἰς τὴν ὁποίαν ἔρριψαν τὸν κόσμον οἱ Πρῶστοι αὐτοὶ μιλιταρισταί, καὶ ὅποια ἀναμέτρησης τοῦ κακοῦ θὰ γίνῃ ἡμέραν τινα εἰς τὴν Γερμανίαν ὅταν ὁ ἀφελὴς λαὸς ἀντιληφθῇ τὴν ἀλήθειαν, ὅταν μάθῃ ὅποια ποταπὰ ἐλατήρια ὥθησαν τοὺς κυβερνήτας του εἰς τὸ νὰ καταδικάσουν μίαν ὁλόκληρον γενεάν τῆς γῆς εἰς πόλεμον καὶ θάνατον! Δὲν εἶνε ὄνειδος τὸ ὅτι ὁ κόσμος ἔρρίφθη εἰς τοιαύτην ταραχήν, τὸ ὅτι εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι ἠναγκάσθησαν νὰ μένουν ἔξω εἰς τὸν βόρβορον καὶ τὰς ἀκαθαρσίας, ἐν καιρῷ παγερῶν χειμῶνων, τυφεκιζόμενοι, καὶ προσβαλλόμενοι ἐξ ἐφόδου καὶ βομβαρδιζόμενοι, ἀναμένοντες τὴν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσουν ἕμποιον ἄλλον ἀδελφεὴ ὁμοιόν των; Διὰ τί πρέπει οἱ Πολωνοὶ τῆς Παλαιᾶς Πολωνίας ν' ἀποθνήσκουν τῆς πείνης, μὴ εὐρίσκοντες κῶνας ἀρκετοὺς ὥστε νὰ φάγωσιν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Λεμβέργης; Αἱ μακρὰ γραμμαὶ τῶν συντετριμμένων χωρικῶν ἐν Σερβίᾳ καὶ Ρουμανίᾳ, οἱ πληθυσμοὶ τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Βορείου Γαλλίας ἀποσπασθέντες ἀπὸ τὰς ἐστίαις

των διὰ νὰ σταλῶσι νὰ ἐργασθῶσιν ὡς σκλάβοι διὰ τοὺς Γερμανοὺς, οἱ δυστυχεῖς αἰχμάλωτοι πολέμου, λιμοκτονοῦντες ἐν ταῖς καλύδαις των, ἢ ἐργαζόμενοι εἰς ἐργοστάσια καὶ μεταλλεῖα, αἱ κραυγαὶ τῶν γερόντων καὶ τῶν βρεφῶν τῶν πληγωμένων ἐκ τῶν βομβῶν τῶν Ζέππελιν, οἱ κοπετοὶ τῶν μητέρων διὰ τὰ τέκνα των, αὕτῃ ἢ βοῇ τοῦ ἀνέμου κατὰ τὴν ἀκατάσχετον διέλευσιν τῶν ψυχῶν δέκα ἐκτομμυρίων νεκρῶν, μεθισταμένων εἰς τὸν ἄλλον κόσμον—διατὶ ὅλαι αὐταὶ αἱ φρικαλεότητες νὰ ἔλθουν εἰς τὴν ὠραίαν ταύτην γῆν, ὅπου ἐπιστεύομεν ὅτι ἡ Ἀγάπη καὶ τὸ Ἐλεος καὶ ἡ Φιλία, καὶ τὸ Πνεῦμα καὶ ἡ Ἐπιστήμη καὶ τὸ Ἐμπόριον, καὶ ἡ Θρησκεία καὶ ὁ Πολιτισμὸς ἄλλοτε ἐδασίλευον ;

Διότι εἰς τὰ σκοτεινὰ καὶ ψυχρὰ βόρεια πεδία τῆς Γερμανίας ὑφίστατο μία ἀπολυταρχία ἀποπλανῶσα ἓνα μεγάλον λαόν, δηλητηριάζουσα ἀπὸ μιᾶς γενεᾶς εἰς τὴν ἄλλην τὸ πνεῦμα του, καὶ διδάσκουσα τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνάγκην τοῦ πολέμου. Καὶ ἕως ὅτου ἡ Ἀπολυταρχία αὕτῃ δὲν σαρωθῇ ἐκ τοῦ μέσου, ἢ καταστῇ ἀνίσχυρος, δὲν θὰ εἶνε δυνατὴ εἰρήνη ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸ χρυσοῦν ὄνειρον τῆς κατακτήσεως τοῦ κόσμου εἶχε σχεδὸν πραγματοποιηθῇ. Μικρὰ τις ἀκόμη προέλασις, ὀλίγα τινα εἰσέτι βαγόνια πυρομαχικῶν, καὶ δὲν ὑπῆρχε Μάχη τοῦ Μάρνη, οὔτε Ζόφρ,—μία νεωτέρα Σφύρα διὰ νὰ σφυροκοπήσῃ καὶ ἀπωθήσῃ τὰς ἐπιδραμούσας ὀρδὰς τοῦ βαρβαρισμοῦ. Πάντοτε ἐδήλωσα ὅτι ἡ Γερμανία κατέχει ἀκόμη ἄπειρον στρατιωτικὴν ἰσχύν, καί, διὰ νὰ κερδίσουν, τὰ ἀντίπαλα τῆς Γερμανίας ἔθνη πρέπει νὰ μάθουν νὰ σκέπτονται κατὰ τρόπον στρατιωτικόν. Ἡ ἀπλὴ εἴσοδος ἀκόμη καὶ ἐνὸς μεγάλου ἔθνους, ὡς τὸ ἰδικόν μας, εἰς τὸν πόλεμον,

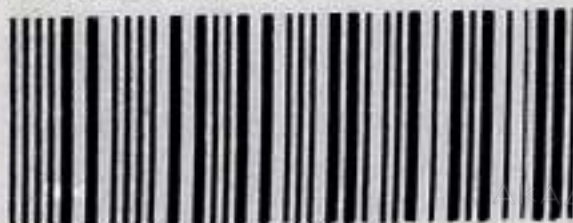
οὐδέν σημαίνει ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, ἐὰν δὲν διαθέτῃ στρατιωτικὴν δύναμιν.

Καί, γερμανικὴ εἰρήνη δὲν πρέπει νὰ ἐπέλθῃ. Τὸ παλαιὸν Καθεστῶς, παραμένον ἐν Γερμανίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Τουρκίᾳ, θὰ ἐξήττει ἀπλῶς μίαν εὐνοϊκὴν στιγμήν διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πόλεμον, καὶ καταβάλῃ νέον ἀγῶνα διὰ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Κόσμου.

Εὐτυχῶς ἡ Ἀμερικὴ φράσσει τὴν ὁδὸν—ἡ Ἀμερικὴ, ἡ ὁποία ὁδηγεῖται ἀπὸ ἓνα Πρόεδρον Ἀγωνιστήν, ὅστις δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ κἀνένα συμβιβασμὸν μετὰ τὴν κτηνώδη Ἀπολυταρχίαν.

ΤΕΛΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000024026

ΑΘΗΝΑΝ

Τιμᾶται λεπ. 30

